

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Evaluační zpráva Žatec

PhDr. Roman Chrenčík

Únor 2022

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Obsah

Seznam zkratk.....	6
Shrnutí evaluační zprávy	8
1 Úvod.....	9
2 Základní terminologie	10
3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ	12
3.1 Geografický kontext.....	12
3.2 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení v obci.....	13
3.2.1 Demografický kontext.....	14
3.2.2 Charakteristika trhu s bydlením a sociálně vyloučených lokalit.....	16
3.2.3 Dávky v hmotné nouzi	22
3.2.4 Nezaměstnanost	25
3.2.5 Zadluženost	28
3.2.6 Kriminalita	30
3.3 Spolupráce obce Žatec s ASZ.....	33
4 Zadání a cíle evaluace a metodologie	34
4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria	35
4.2 Limity evaluace	36
4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ.....	37
5 Evaluované priority a cíle SPSZ	38
6 Hlavní zjištění.....	42
6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení	42
Dopad 1: Zvýšení uplatnitelnosti CS na trhu práce	48
Dopad 2: Snížení zadluženosti a zvýšení ekonomické gramotnosti obyvatel SVL	50
Dopad 3: Zkvalitnění nabídky volnočasových aktivit pro děti	53
6.2 Naplňování cílů KPSVL	55
6.2.1 Adresnost a relevance.....	55
6.2.2 Konzistence s potřebami	55
6.2.3 Koordinace	56
6.2.4 Synergie na úrovni opatření	56
6.2.5 Udržitelnost	57
6.3 Spolupráce aktérů a ASZ	58
7 Závěry evaluace a doporučení	60
Seznam tabulek.....	63
Seznam grafů.....	63

Seznam schémat.....	63
Seznam obrázků	63
Seznam zdrojů	64

Seznam zkratk

ASZ	Agentura pro sociální začleňování
CS	Cílová skupina
ČSÚ	Český statistický úřad
ČR	Česká republika
DnB	Doplatek na bydlení
DP	Dluhová poradna
DPČ	Dohoda o pracovní činnosti
ESF	Evropský sociální fond
EZ	Evaluační zpráva
HF	Housing First
IROP	Integrovaný regionální operační program
KA	Klíčová aktivita
KIV	Konzultant inkluzivního vzdělávání
KN	Kruhové náměstí
KPSVL	Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
KSK	K srdci klíč, o. p. s.
LK	Lokální konzultant
LP	Lokální partnerství
MěÚ	Městský úřad
MOP	Mimořádná okamžitá pomoc
MP	Městská policie
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
NNO	Nestátní nezisková organizace
NZDM	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
OO	Obvodní oddělení
OOP	Opatření obecné povahy
OP VVV	Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

OPZ	Operační program Zaměstnanost
ORP	Obec s rozšířenou působností
OSPOD	Oddělení/Orgán sociálně-právní ochrany dítěte
OSV	Odbor sociálních věcí Městského úřadu Žatce
PČR	Policie ČR
PnB	Příspěvek na bydlení
PnŽ	Příspěvek na živobytí
PR	Public relations
PS	Pracovní skupina
SCR	Sociální centrum pro rodinu, z. ú.
SO	Správní obvod
SPSZ	Strategický plán sociálního začleňování
SV	Sociální vyloučení
SVL	Sociálně vyloučená lokalita/sociálně vyloučené lokality
TPM	Tréninkové pracovní místo
ÚLK	Ústecký kraj
UoZ	Uchazeč o zaměstnání
ÚP	Úřad práce ČR
VA	Vstupní analýza města Žatce
VVP	Výzkum veřejného prostoru (Tematicko-průřezový výzkum zaměřený na veřejný prostor a SVL)

Shrnutí evaluační zprávy

Následující evaluační zpráva (EZ) předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s městem Žatec v letech 2019–2021 na základě analýzy výstupů a výsledků implementace Strategického plánu sociálního začleňování města Žatec pro období 2020–2022 (SPSZ). Konkrétně vyhodnocuje opatření týkající se oblastí zadlužení, zaměstnanosti a prevence. Toto tematické zúžení je dále vysvětleno v kapitole 4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ. Ve zprávě je evaluována realizace naplánovaných opatření a dosahování strategických cílů s ohledem na jejich dopad na stav sociálního vyloučení v obci. Metodami sběru dat využitými v této evaluační zprávě byly desk research, polostrukturované hloubkové rozhovory s lokálními aktéry a analýza veřejně dostupných dat.

Vyhodnocení míry naplnění opatření uvedených v SPSZ poukazuje na předpokládané kompletní naplnění opatření z oblasti zadluženosti. Dva ze sedmi stanovených indikátorů zde již naplněny byly, u dalších pěti se potom naplnění – vzhledem k fázi projektu – jeví jako vysoce pravděpodobné. V případě některých indikátorů je dokonce možné očekávat jejich převýšení. U oblasti zabývající se prevencí s největší pravděpodobností dojde k naplnění minimálně 60 % opatření. Do konce roku 2021 nebyly zcela provedeny dvě aktivity související se stavem dětských hřišť. Ty však stále mohou být uskutečněny se zpožděním, což by přiblížilo i tuto oblast 100% hranici saturovanosti. V oblasti Zaměstnanost bude téměř jistě naplněno 40 % opatření. Zbýlých 60 % mělo být realizováno projektem, jenž ovšem nebyl podpořen z žádného zdroje, a tudíž se neuskutečnil.

Vzhledem k jejich absenci v SPSZ evaluátor navrhl tři dopady navržených opatření, jimiž byly zvýšení uplatnitelnosti cílové skupiny na trhu práce, snížení zadluženosti a zvýšení ekonomické gramotnosti obyvatel SVL a zkvalitnění nabídky volnočasových aktivit pro děti. Úskalím vyhodnocení těchto dopadů ovšem je, že vzhledem k termínu provedení evaluace je u mnoha z nich možné vyhodnocovat spíše potenciál naplnění než-li samotný dopad. Přesto se již nyní jeví, že k dopadům v oblastech zaměstnanosti a snižování zadluženosti dochází (dopady jsou zřejmé na konkrétních podpořených jedincích z řad cílové skupiny). Dopady u nabídky volnočasových aktivit pro děti nejsou v aktuální fázi projektu vyhodnotitelné.

Evaluátor dále konstatuje, že opatření stanovení v SPSZ byla zcela adresná a relevantní, současně pak byla konzistentní s potřebami většiny členů cílové skupiny osob ohrožených sociálním vyloučením. Koordinace lokálních aktérů je na vysoké úrovni ve většině oblastí, jimž se, byť okrajově, věnovala tato evaluační zpráva. Výjimkou je oblast bydlení, kde evaluátor identifikoval koordinační nedostatky související s nedostatečným koncepčním ukotvením této oblasti. K jejich odstranění ostatně směřují doporučení plynoucí z této EZ. Dosaženo bylo též synergie na úrovni opatření. Stěžejními faktory ovlivňujícími udržitelnost výstupů v Žatci jsou finanční podpora a personální kapacity. Veškeré z organizace podpořené z projektů OPZ tak budou v roce 2022 řešit pokrytí financování po ukončení projektů do konce kalendářního roku.

Jedním z klíčových zjištění plynoucích z této evaluační zprávy je nezbytnost intenzivněji se v Žatci věnovat problematice bydlení. Město v době finalizace této evaluační zprávy nemá k dané oblasti žádné analytické ani strategické dokumenty, které by řešily mj. údržbu a rozvoj bytového fondu, podmínky pro přidělování městských bytů apod. Situaci na poli bydlení navíc komplikuje ve městě bující tzv. obchod s chudobou. Ke stabilizaci tohoto problému směřuje hned několik z doporučení uvedených v kapitole 7 této evaluační zprávy.

1 Úvod

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s obcí Žatec v letech 2019–2021 zpracované na základě analýzy výstupů a výsledků implementace Strategického plánu sociálního začleňování města Žatec pro období 2020–2022, konkrétně implementace opatření, která se týkají oblastí prevence, zadlužení a zaměstnanosti. Toto tematické zúžení je dále vysvětleno v kapitole 4.3. Ve zprávě je evaluována realizace naplánovaných opatření a dosahování strategických cílů s ohledem na jejich dopad na stav sociálního vyloučení v obci. Cílem evaluace je **zhodnotit efekt jednotlivých opatření a lokálního partnerství na dosažení dopadů**, a poskytnout tak zpětnou vazbu partnerům v lokalitě, ASZ, ale také poskytovateli finanční podpory, příp. tvůrcům národních sociálních politik. Výsledky zprávy jsou využitelné pro nastavování dalších intervencí v oblasti sociálního začleňování v lokalitě i v omezených možnostech v jiných lokalitách, kde působí ASZ, případně pro formulaci obecnějších politik řešení sociálního vyloučení.

2 Základní terminologie

Agentura pro sociální začleňování

Agentura pro sociální začleňování, která je od roku 2020 jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj ČR, byla v roce 2008 (ještě jako odbor Úřadu vlády ČR) ustavena jako ústřední nástroj státní správy pro řešení sociálního začleňování. V lednu 2020 se stala součástí struktury Ministerstva pro místní rozvoj ČR, konkrétně sekce pro bydlení a sociální začleňování a i nadále je samostatným odborem pro sociální začleňování. Jejimi dvěma základními úkoly je zajištění podpory obcím v procesu sociální integrace a odborná koordinace řešení sociálního vyloučení na národní úrovni. ASZ podporuje obce a města v tom, aby mohly plnit svoji funkci v zajišťování rovného přístupu ke vzdělávání, bydlení, zaměstnání, zdravotní péči a dalším zdrojům a institucím všem svým občanům bez ohledu na jejich sociální status.

Základním nástrojem ASZ při řešení sociálního vyloučení v konkrétní obci/obcích je **sítování a propojování relevantních místních aktérů**, které je nezbytným předpokladem pro implementaci integračních procesů. K tomu slouží tzv. **lokální partnerství** (LP), platforma, v jejímž rámci se koordinovaně řeší jednotlivé problematické oblasti prostřednictvím vytyčení strategických cílů a naplňování konkrétních opatření pro jejich naplňování. Strategické cíle, opatření k jejich dosahování a jiné inkluzivní aktivity jsou ukotveny v dokumentu s názvem **Strategický plán sociálního začleňování** (SPSZ), který je za odborné a facilitační podpory lokálního konzultanta ASZ vytvářen lokálním partnerstvím obce. SPSZ je ústředním nástrojem řešení sociálního začleňování v konkrétní obci, podle něhož spolupráce ASZ a obce probíhá, a na jehož základě je také možné zhodnotit úspěch intervencí a spolupráce aktérů včetně ASZ.

ASZ za dobu svého působení dosáhla značných úspěchů, především v odborném zmapování problému sociálního vyloučení a možností jeho řešení a v rozšíření sociálně inkluzivního diskurzu. Podařilo se jí v lokálních samosprávách implementovat nové způsoby práce představované především propojením, koordinací a aktivizací místních aktérů. Je schopna také pojmenovávat sociální problém přesněji a šířeji i s jeho příčinami, čímž je umožněna změna vnímání problému aktéry místní sociální politiky. Může poskytnout alternativu k segregačním a restriktivním praktikám, v nichž vidí řada lokálních politiků jediný nástroj řešení.

V rámci své práce však naráží také na určité **limity**. Jedním z limitů je skutečnost, že vůči partnerům nedisponuje vlastními finančními zdroji a sehrává tak primárně úlohu odborného poradce a motivátora. Disponuje rovněž jen omezenými možnostmi systémového ovlivňování na úrovni národní politiky. ASZ je tedy hlavně zprostředkujícím aktérem, který nemá přímý vliv na stav sociálního vyloučení a sociálně vyloučených lokalit v obcích.

V současné době je nejsilnějším nástrojem vlivu na obce v rukou ASZ **Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám** (KPSVL), který umožňuje obcím spolupracujícím s ASZ exkluzivně podávat projekty do uzavřených nesoutěžních výzev, kde jsou pro ně předem alokovány finanční zdroje. Projektové poradenství v rámci KPSVL se tak stává zásadní intervencí ASZ ovlivňující řešení sociálního začleňování v obcích.

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nachází v situaci, kdy mají **ztížený přístup ke zdrojům** běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování. Se sociálním vyloučením je často spojena určitá míra **stigmatizace** ze strany většinové společnosti, která může izolaci ještě prohlubovat.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s **několika zásadními existenčními problémy zároveň**, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na státní podpoře, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Různé kombinace intenzity těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší.

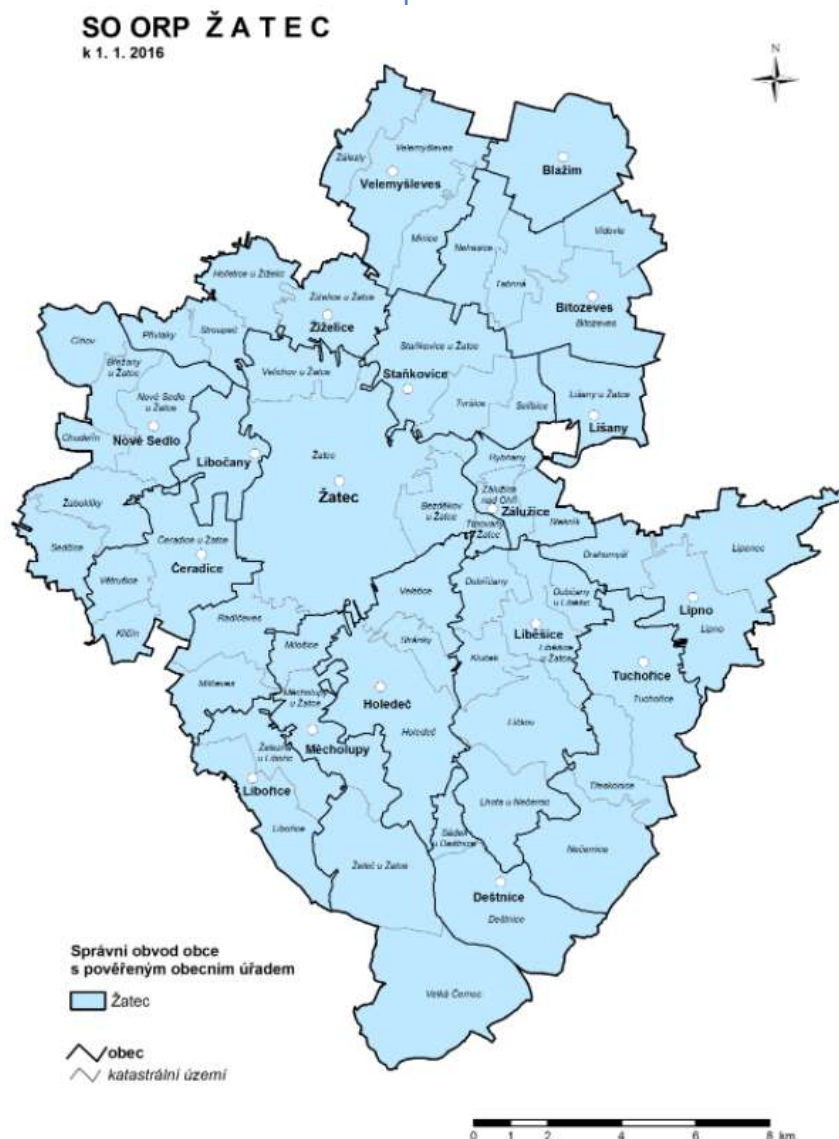
Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o **sociálně vyloučené lokalitě**. Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou zákonné normy, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi něž se řadí např. životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukují. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou. Je však nutné důrazně se vyhradit proti zaměňování pojmu sociální vyloučení s příslušností k romskému etniku. Výše uvedený popis fenoménu sociálního vyloučení jasně dokládá, že stav vyloučení ze společnosti může postihnout kohokoliv, nehledě na jeho etnickou příslušnost. Tomu také odpovídá zacílení intervencí Agentury pro sociální začleňování.

3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ

3.1 Geografický kontext

Město Žatec se nachází v jihozápadní části Ústeckého kraje. Z hlediska správního členění spadá do okresu Louny, byť je zde vůbec největším městem (Louny měly na konci roku 2020 přibližně o 700 obyvatel méně).¹ V minulosti byl okresním městem i samotný Žatec, o tento status však přišel v roce 1960 při reformě státní správy. V 90. letech minulého století se město pokusilo opětovně získání tohoto statusu, tento záměr ale skončil neúspěchem. Aktuálně je tak obcí s rozšířenou působností (ORP), jejíž správní obvod (SO) obsahuje celkem 18 obcí včetně samotného Žatce.² Co se poměru obyvatel týče, téměř 70 % všech obyvatel SO ORP Žatec žije právě v jeho centrálním městě.³

Obrázek 1: Administrativní mapa SO ORP Žatec

Zdroj: ČSÚ

¹ Stav obyvatel Loun k 31. 12. 2020 činil 18 156, u Žatce to ke stejnému datu bylo 18 823. Zdroj: ČSÚ.

² Dalšími obcemi jsou Bitovozeves, Blažim, Čeradice, Deštnice, Holeděč, Liběšice, Libočany, Libořice, Lipno, Lišany, Měcholupy, Nové Sedlo, Staňkovice, Tuchořice, Velemyšleves, Zálužice a Žíželice.

³ Zdroj: ČSÚ; vlastní výpočty.

Žatec je zároveň jediným městem svého správního obvodu, neboť průměrná velikost zbylých 17 obcí nedosahuje ani 500 obyvatel na obec. Samotný Žatec se potom skládá ze sedmi místních částí, jimiž jsou Žatec, Bezděkov, Milčeves, Radíčeves, Trnovany, Velichov a Záhoří. Město je známé především historickou tradicí pěstování chmele. Ta pravděpodobně sahá až do 10. století, ačkoliv první písemné doklady o chmelařství a pivovarnictví pocházejí až ze 13. a 14. století.⁴ V Žatci též od roku 1935 sídlí vojenská posádka, konkrétně 41. mechanizovaný prapor 4. brigády rychlého nasazení.

3.2 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení v obci

Město Žatec patří z hlediska kvality života dle sociologických šetření provedených v posledních letech k podprůměru České republiky (ČR). Na toto umístění poukazuje jednak Interaktivní mapa kvality života vytvořená datovými novináři serveru iRozhlas se sociologem Danielem Prokopem, agenturou Median a Aspen Institutem.⁵ Zde při rovnoměrném rozložení všech parametrů (tedy modelu doporučenému agenturou Median) dosahuje Žatec indexu 50. Při větším důrazu na veškeré parametry je to potom již pouze 40. O poznání horší postavení má pak Žatec v Indexu kvality života sestavovaném projektem Obce v datech a konzultační společností Deloitte za rok 2021. Žatci zde s celkovým indexem kvality života 1,6 z 10 patří 202. místo z 206 hodnocených měst ČR. Za Žatcem se nacházejí pouze Litvínov, Most, Karviná a Orlová (v pořadí od nejvýše po nejnižší umístěné město). Oproti předchozím letům tak Žatec zaznamenal výrazný propad. Ještě v roce 2019 se nacházel na 191. místě, za rok 2020 pak klesl o dvě pozice na 193 (loňský index kvality života dosahoval hodnoty 2,5).⁶

Podoba jevů ohrožujících obyvatele města sociálním vyloučením je popsána v níže uvedených podkapitolách 3.2.1–3.2.6. Lokální aktéři se vesměs shodli nad dvěma zásadními faktory neuspokojivého stavu, jimiž jsou **zadluženost a působení spekulantů na trhu s nemovitostmi, tedy tzv. obchod s chudobou**. Ten sice někteří z lokálních aktérů v průběhu provedeného evaluačního šetření spíše bagatelizovali, avšak syntéza všech výpovědí ukazuje na poměrně rozvinutou podobu tohoto jevu. Mezi projevy s ním spojené patří mj. „*živelná migrace*“ osob ohrožených sociálním vyloučením, převážně Romů, pro něž bývá Žatec městem „*poslední záchrany*“,⁷ nebo stav, kdy jsou zástupci města nuceni jednat s majiteli komerčních bytů (spekulanty) o možnosti zavedení nájemného podobného regulovanému alespoň pro zdravotníky a jiné pomocné profese, jichž je ve městě nedostatek. Jiný lokální aktér pro změnu v průběhu evaluačního šetření konstatoval, že zástupci města jsou Zastupitelstvem kritizováni za příliš benevolentní postoj vůči nově příchozím obyvatelům, kteří nepracují a pouze „*spotřebovávají*“ město.

Podobu sociálního vyloučení v Žatci je možné ilustrovat také následujícím vyjádřením lokálního aktéra: „*Typický sociálně vyloučený obyvatel Žatce je člověk, který žije v nesezdaném partnerství, případně žije sám. Pokud se bavíme o mužích, tak to jsou muži, kteří leckdy mají nějaké kumulované překážky, často alkohol, často jsou tam nějaké výkony trestu odnětí svobody, velmi častá fluktuace. A pokud se bavíme o ženách, tak to jsou skutečně*

⁴ Viz např.: <http://www.chmelarskemuzeum.cz/cz/historie-pestovani.htm>.

⁵ https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/mapa-kvality-zivota-median-prokop-kscm-spd_1811220600_jab.

⁶ <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/index-kvality-zivota-2020-kde-se-v-cesku-nejlepe-zije/r~82cfd188144811eb8972ac1f6b220ee8/>.

⁷ Výrazy uvedené v uvozovkách byly použity jedním z lokálních aktérů při rozhovoru uskutečněném v rámci evaluačního šetření.

ženy, které jsou samoživitelky, mají děti do deseti let a žijí v nesezdaných párech, ty děti mají často s různými partnery a řekněme, že jejich příjem pokud byl, tak nebyl legální.“

K těmto jevům, jež byly známy již v době tvorby SPSZ a zde jsou spíše shrnuty, je potom nezbytné přidat další dva fenomény posledních měsíců, jimiž jsou pandemie onemocnění covid-19 a dramatický nárůst cen energií. K prvním z těchto faktorů od jednoho z lokálních aktérů zaznělo např.:

„Ty důsledky pandemie dopadnou zejména na děti, které neměly z libovolných důvodů přístup k distanční výuce nebo tento přístup měly omezený. Předtím se tyto děti dařilo udržovat v systému, ale teď se zase posunuly v lepším případě na hranici tohoto systému. V důsledku covidu se také pravděpodobně promění spektrum klientů sociálních služeb. Přibude rodin, na něž bude mít covid neblahý vliv, zejména z perspektivy psychické pohody jejích členů. Vliv covidu na pohodu v rodinách je ostatně patrný už dnes. Ty jeho dopady se ale ještě více projeví časem.“

3.2.1 Demografický kontext

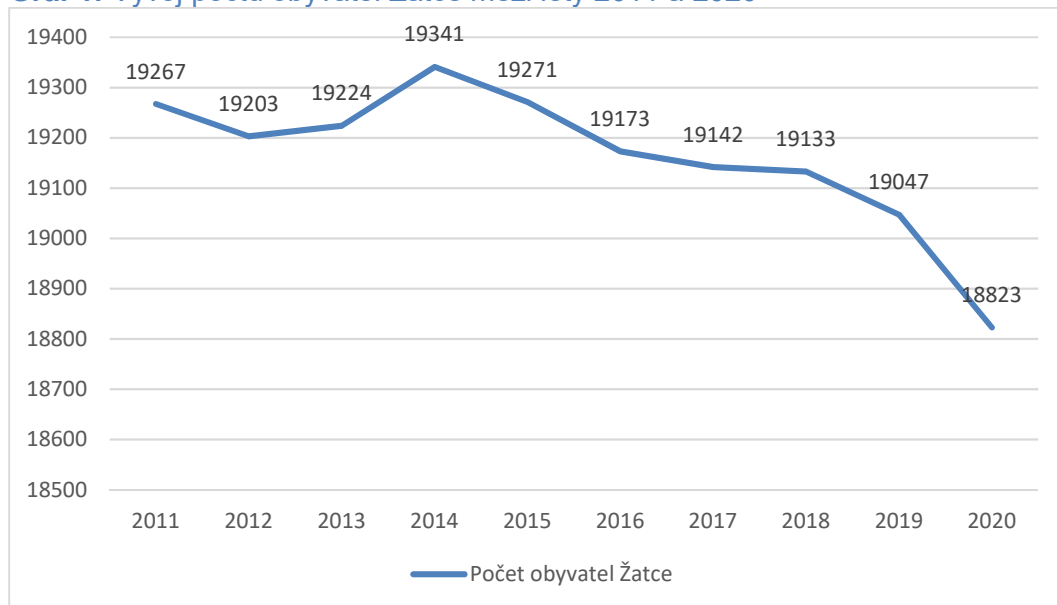
Město Žatec prošlo v minulém století několika zásadními proměnami týkajícími se struktury místního obyvatelstva. Před začátkem 2. sv. války zde žila početná skupina židovských obyvatel, což signalizuje též synagoga umístěná v centru města. Po tzv. Křišťálové noci zde ovšem zůstalo pouze 30 z někdejších osmi stovek žateckých Židů. Jejich nemovitosti obsadili Němci, kteří tak na počátku války tvořili většinové obyvatelé centrální části města. Po jejich poválečném odsunu se centrum města vylidnilo a nemovitosti zde začaly chátrat.

Následné dosídlení obyvatel proběhlo v několika vlnách. K první z nich došlo v 50. letech, kdy byly do města nastěhovány romské rodiny pocházející ze Slovenska. Další expanzní vlnu Romů, tentokrát z východního Slovenska, zažilo město v 80. letech minulého století. Na přelomu 80. a 90. let byla sice část romských rodin přesídlena na sídliště Jih, mnohé z nich se však už po několika málo letech vrátily zpět do centrální části města. Dle údaje uvedeného ve Vstupní analýze města Žatce (VA či Vstupní analýza) žije ve městě přibližně 700–750 Romů ohrožených sociálním vyloučením (VA: 2019). Ti tak tvoří zhruba 4 % obyvatel Žatce. Největší množství romských občanů žije na sídlišti Jih, v ulicích přilehlých středu města a v části Žatce zvané Podměstí. V ohledu dalšího členění romské populace je pro Žatec typické rozdělení na romské „starousedlíky“ a „novousedlíky“. Takto jsou místní Romové vnímáni jak majoritním obyvatelstvem, sociálními pracovníky i některými romskými obyvateli. Starousedlíci přitom nejsou majoritními spoluobčany vnímáni jako problematičtí, což ovšem neplatí pro nově příchozí romské migranty.

Celkový počet obyvatel města byl mezi lety 2011–2015 značně konzistentní, jak ukazuje například níže uvedený graf 1. Od roku 2016 se však začal pozvolna snižovat, až do roku 2019 se však stále držel nad hranicí 19 000 obyvatel. V roce 2020 se však poprvé od roku 1975 dostal pod tuto hranici na aktuálních 18 823 obyvatel. Trend vylidňování venkova a menších měst tak sice Žatec zjevně postihuje, ovšem ani zdaleka ne tolik jako řadu jiných měst a regionů České republiky.⁸

⁸ Zdroj: ČSÚ; údaje jsou platné k 31. 12. daných let.

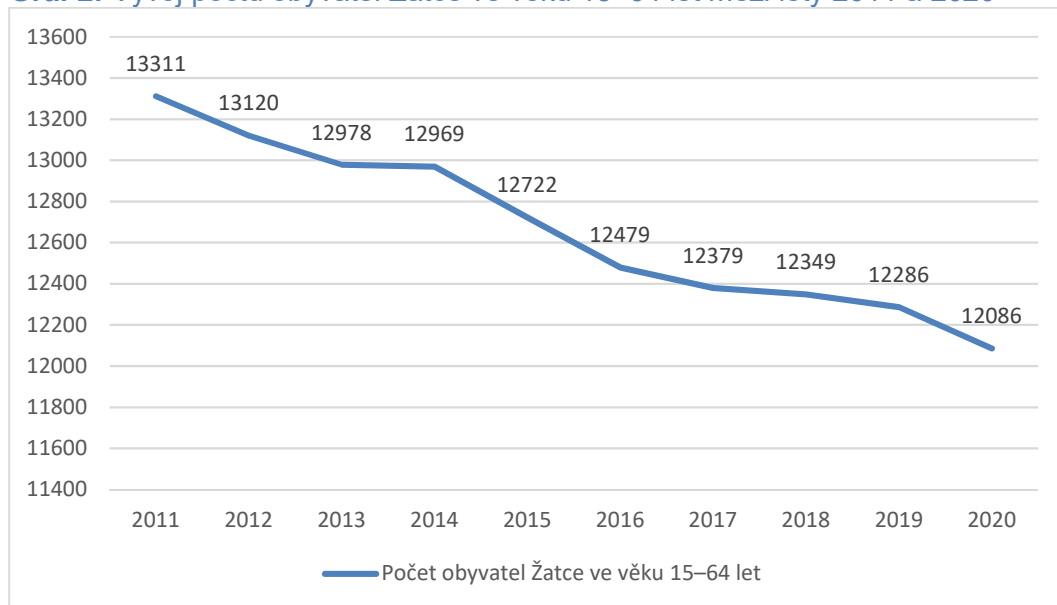
Graf 1: Vývoj počtu obyvatel Žatce mezi lety 2011 a 2020

Zdroj: ČSÚ; údaje jsou platné k 31. 12. daných let.

Demografickým trendem, který se naopak v Žatci projevuje zcela jednoznačně, a to v podobné míře jako ve zbytku České republiky (ČR), je stárnutí populace vč. doprovodných jevů, mezi něž patří zejména úbytek obyvatel v tzv. produktivním věku, tedy mezi 15 a 64 lety. Jejich počet se od roku 2011 snížil o 1 225 osob, na což poukazuje mj. níže uvedený graf 2. Průměrný roční úbytek takovýchto obyvatel potom mírně přesahuje 1 %.⁹

Graf 2: Vývoj počtu obyvatel Žatce ve věku 15–64 let mezi lety 2011 a 2020

Zdroj: ČSÚ; údaje jsou platné k 31. 12. daných let.

⁹ Ibid.

3.2.2 Charakteristika trhu s bydlením a sociálně vyloučených lokalit

Ve městě se dle údajů uvedených ve Vstupní analýze (VA) nacházelo 8 829 bytů, přičemž zhruba 200 bytů zde bylo dokončeno v období mezi roky 2010 a 2017. Pokud v posledních letech došlo ke změně agregátního počtu bytů, pravděpodobně nebyla nijak markantní. Samotné město Žatec přitom v době tvorby VA disponovalo 368 byty, tedy zhruba 4 % všech bytových kapacit ve městě. 170 z těchto bytů pak bylo v režimu domu s pečovatelskou službou (VA: 2019). Stav městského bytového fondu poznamenala, podobně jako v mnoha jiných obcích ČR, rozsáhlá privatizace. V té město částečně pokračuje i nadále, byť v odlišné podobě, a sice formou prodeje pozemků za účelem výstavby rodinných domů.

Město má snahu alespoň o částečnou obnovu bytového fondu. Aktuálně (podzim 2021) byla dokončena projektová dokumentace k vybudování městských bytů na Hošťálkově náměstí a v objektu bývalé posádkové věznice probíhá přestavba budovy na malometrážní byty pro mladé občany města. U plánovaných bytů na Hošťálkově náměstí sice zatím neproběhla konkretizace cílové skupiny budoucích nájemníků, vyjádření jednoho z lokálních aktérů nicméně indikuje, že pro obyvatele ohrožené sociálním vyloučením spíše nebudou dostupné.

Městské byty

Jak dále uváděla Vstupní analýza, městské byty jsou situovány v různých částech města. Nacházejí se v domech ve starší zástavbě včetně historického centra i v panelových domech na sídlišti. Cena za 1 m² se obvykle pohybuje v rozmezí 43–110 Kč podle velikosti a dispozic bytu, u bytů v domech s pečovatelskou službou je to 36 Kč za 1 m². Smlouva se standardně uzavírá na dobu určitou, a to na 6 měsíců, ojediněle na 1 rok. Správa bytů je v kompetenci soukromých firem SD podměstí a Vladimír Martinovský – Realitní kancelář (VA: 2019).

Město Žatec nemá schválené zásady pro hospodaření s byty ve vlastnictví města ani jiný dokument určující mj. postup při výběru nájemníka do městského bytu. Rozhodování o nájemnících tak spadá do gesce bytové komise zřízené Radou města. Ta vede evidenci žadatelů o pronájem, přezkoumává žádosti a vybrané doporučuje k projednání Radě města. Žádné podmínky přitom dle dostupných informací nejsou deklarovány. Z evaluačního šetření dále vyplývá, že nejsou známa ani jakákoliv kritéria výběru, což kromě jiného znesnadňuje přípravu žadatelů, aby se zvýšila jejich šance městský byt dostat. Absence těchto podmínek a kritérií byla při evaluačních rozhovorech částí lokálních aktérů kritizována. Zástupce města a zároveň jeden z členů bytové komise v tomto ohledu uvedl, že město má snahu zpřístupnit bydlení těm osobám, pro něž by bylo obtížné získat bydlení na volném trhu, tedy např. mladým rodinám či matkám samoživitelkám.

Jednotlivé žádosti o městské byty jsou zařazovány do pořadníku, kam se žádosti dostávají poměrně rychle. Následná čekací doba ale neodpovídá požadavkům cílové skupiny žadatelů, kteří obvykle potřebují vyřešit svoji bytovou situaci neprodleně. Jeden z lokálních aktérů ze sociální oblasti v tomto ohledu uvedl: „*Nepamatuji si, že by některému z klientů za poslední zhruba tři nebo čtyři roky byl městský byt reálně přidělen.*“ Totožný aktér uvedený stav komentoval následujícími slovy: „*Ten stav je tak špatný, že s klienty, kteří potřebují bydlet, městský byt ani nepovažujeme za možnost. Žádost sice podáváme, ale paralelně kontaktujeme další pronajímatele.*“ Byty ve vlastnictví města se uvolňují pouze sporadicky. Zpravidla v nich bydlí starousedlíci, kteří již mnohdy dosáhli důchodového věku (netýká se pouze bytů vyčleněných jako seniorské).

Jako jedna z priorit města se jeví alokování či budování určité části městských bytů za účelem jejich nabídky v podobě motivačního faktoru pro pomocné profese, jichž je ve městě nedostatek. Takto se např. nacházejí „lehce nadstandardní byty“ (výraz vychází z rozhovoru s jedním z aktérů) nabízené lékařům, zdravotním sestřím či policistům i v městské památkové rezervaci. Konkrétně s Policií ČR má město dohodu o poskytování bytů, aby mohla v případě potřeby navýšit počet policistů.

Jiný typ ubytovacích kapacit se ve městě nachází v domově pro seniory, domově pro osoby se zdravotním postižením a domech s pečovatelskou službou. Ve vlastnictví města jsou také objekty, v nichž organizace poskytující sociální služby provozují azylové domy (azylový dům pro rodiny s dětmi organizace Vavřinec, z. s., a azylový dům pro muže Oblastního spolku Českého červeného kříže Louny). Vstupní analýza ovšem konstatovala, že ve městě není dostatečně pokryta potřeba bydlení pro osoby v nouzi, neboť zde chybí noclehárna a ubytování pro ženy a rodiny s více dětmi. Pro mladé lidi opouštějící po dosažení zletilosti dětský domov není ve městě dostupná registrovaná pobytová služba, tzv. Dům na půl cesty.

Housing First

Klíčovým projektem pro zajištění bydlení pro osoby ohrožené sociálním vyloučením je jednoznačně Housing First (HF) provozovaný organizací Vavřinec, z. s. Projekt je realizován celkem ve 14 bytech na území Žatce a Loun. V Žatci pro něj byly vyčleněny čtyři městské byty, zbylých šest bytů pak tvoří tržní nemovitosti nacházející se v Žatci. V Lounech projekt využívá výhradně komerční objekty. Projektem bylo dosud podpořeno 19 rodin, tj. 67 osob.¹⁰ Uvedené kvantifikační údaje zároveň značí plnění dvou z opatření stanovených v SPSZ (4 zapojené žatecké byty a 12 podpořených rodin).¹¹ Neplněnými opatřeními – spadajícími ovšem do gesce města Žatce – jsou naopak existence sociodemografické analýzy v oblasti bydlení včetně analýzy struktury bytů a analýzy bytových potřeb, jež měla být vypracována do konce roku 2021, a existence bytové politiky ve městě, která ovšem může vzniknout až do konce roku 2022. Mezi další dostupné statistické údaje patří:

- 310 hodin poskytnuté podpory v ambulanci,
- 825 hodin poskytnuté podpory v terénu,
- 6 381 hodin poskytnuté podpory bydlení – tj. 1 odbydlý měsíc dospělé osoby krát 15 hodin (děti se do tohoto indikátoru nezapočítávají).¹²

O Housing First je enormní zájem. Dlouhodobý převis poptávky nad nabídkou potom eviduje také azylový dům, v němž je trvale veden pořadník zájemců. Osoby z cílové skupiny ovšem preferují možnost dostat se právě do HF. Zde ale zpravidla bývá naplněná kapacita. Syntéza poznatků z evaluačního šetření ukazuje na kladné přijetí existence této možnosti ze strany cílové skupiny. Nicméně kapacita programu HF je nedostatečná a současná cílová skupina HF (rodiny s dětmi) není jediná, která v oblasti potřebuje sociální nebo dostupné bydlení. Proto se lokální aktéři shodují, že ve městě chybí zejména komplexní systém bydlení, jehož by program HF mohl být součástí.

¹⁰ Údaj byl poskytnut manažerkou SPSZ a je platný k 15. 9. 2021.

¹¹ Zástupce organizace Vavřinec, z. s., v tomto ohledu konstatoval, že indikátory v SPSZ jsou uvedeny chybně a týkající se celého lounského okresu. Dosud však nebyla sjednána náprava.

¹² Údaje byly rovněž poskytnuty manažerkou SPSZ a jsou platné k 31. 7. 2021.

Soukromé bydlení

Pronajímatele soukromých bytů ve městě lze dle výsledků evaluačního šetření zjednodušeně kategorizovat do dvou skupin. První z nich reprezentují primárně byty pronajímané realitními kanceláři, a to solventnějším lidem bez výraznějšího zájmu o ubytování osob ohrožených sociálním vyloučením. Druhou skupinu tvoří pronajímatelé ze zcela opačného spektra, jež jsou vůči osobám ohroženým sociálním vyloučením (SV) „až příliš vstřícní“ (často jde o tzv. obchodníky s chudobou) a pronajímají jim byty i v samotném centru města, mj. též v blízkosti radnice, za což jsou političtí reprezentanti města kritizováni. Kritiku potom údajně sklízají též za svůj tolerantní postoj vůči ubytování nově příchozích obyvatel.

Už SPSZ uváděl, že ve městě je ve fázi plánování několik developerských projektů, díky nimž se celkový počet ubytovacích kapacit ve městě navýší minimálně o několik desítek. Jeden z takovýchto objektů byl čerstvě zkolaudován. Zde však tvoří zásadní bariéru cena bytů k prodeji v tomto objektu, jež se na základě výpovědí aktérů v rámci evaluačního šetření pohybuje kolem 50 000 Kč za 1 m². Přesto, jak doplnil jeden z aktérů, je již 5 z 28 bytových jednotek z tohoto projektu zarezervovaných. Současně jsou bytové kapacity rozšiřovány prostřednictvím dalších tří developerských projektů. Ani v jejich případě ale nelze očekávat odlišné podmínky než u výše uvedeného projektu. Město se ostatně snažilo s jejich realizátory jednat, aby mu bylo např. formou směny poskytnuto určité množství bytů v nových nemovitostech, které by mohly být pronajímány jako městské. S tím ale developeri nesouhlasili. Důvodem přitom byla mj. jejich vůle rozhodovat o skladbě nájemníků.

U zbylých soukromých pronajímatelů jsou byty relativně dostupné, byť se lokální aktéři shodují, že ani v tomto případě nabídka neodpovídá poptávce. V nedávné době se také uvolnila část bytů po zahraničních dělnících, kteří město opustili v důsledku pandemie onemocnění covid-19. Toto uvolnění ale dle výpovědi jednoho z lokálních aktérů přispělo spíše ke zhoršení stavu, neboť majitelé se dané byty „snaží zaplnit prakticky kýmkoliv“. Situace zároveň komplikuje fakt, že ceny nájmu jsou v Žatci vyšší než v mnoha jiných městech Ústeckého kraje, např. v Mostě, jak uvedlo několik aktérů. Ve městě se pak údajně nacházejí tři větší pronajímatelé nemovitostí, z nichž jeden je poměrně vstřícný ke spolupráci s místními pomáhajícími organizacemi. Pro mnohé zájemce o bydlení se ale i u soukromých pronajímatelů vyskytuje zásadní bariéra v podobě nemožnosti si dovolit zaplatit kauci dosahující často výše tří měsíčních nájmu.

Soukromníky je vlastněno také pět ubytoven se schváleným provozním řádem, jak uvedla už Vstupní analýza. Většina z nich se zaměřuje na poskytování ubytování pro zaměstnance podniků situovaných v blízkosti Žatce. Z těchto pěti ubytoven pouze jediná ubytovává klienty ohrožené sociálním vyloučením. Jedná se o ubytovnu Minihotel v zahradě nabízející dlouhodobé ubytování pro muže. VA v souvislosti s ubytovnami dále konstatovala, že na jednu stranu lze vidět nepřítomnost rodin s dětmi v ubytovnách pozitivně, ale skutečnost, že rodiny s dětmi není v současné době možné do některé z ubytoven umístit, může představovat závažný problém z hlediska zajištění krátkodobého pobytu v případě okamžité bytové nouze (VA: 2019).

Obchod s chudobou

Jak již bylo uvedeno v úvodu nadřazené kapitoly 3.2, mezi lokálními aktéry nepanuje konsenzus nad výskytem obchodu s chudobou či při nejmenším nad jeho rozsahem ve městě. Někteří z lokálních aktérů přisuzují vysoké ceny nemovitostí i nájemního bydlení ve městě přítomnosti průmyslové zóny Triangle a dalších velkých podniků v okolí, jejichž zaměstnanci – často cizinci – poptávají ve městě bydlení. Pronajímatelé tak podle těchto aktérů navyšují ceny v rámci tržního prostředí. Syntéza poznatků od lokálních aktérů nicméně ukazuje, že obchodníci s chudobou neboli spekulanti ve městě přítomni jsou, a to v relativně vysoké počtu.

I přes výskyt tohoto typu vlastníků nemovitostí ale není úplně zřejmá vůle vedení města řešit problém systémově. Zdaleka nejčastěji, jak zaznělo od řady lokálních aktérů, probíhají spíše snahy o jednání s konkrétními pronajímateli (spekulanty) o poskytnutí ubytování pro určité skupiny obyvatel. Zástupci města takto majitele žádají primárně o poskytnutí bytů pro pomocné profese. Jiné snahy pak směřují např. k vytvoření systému na bázi regulovaného nájemného. Město by v takovémto případě vytvořilo fond pro dorovnávání požadovaného nájmu pronajímatelů oproti částce, kterou jsou schopni zaplatit zájemci o byt. Za svůj přístup k problematice bylo také politické vedení města některými z jiných lokálních aktérů při rozhovorech uskutečněných v rámci evaluačního šetření poměrně ostře kritizováno.

Určitým řešením mělo být zavedení opatření obecné povahy (OOP) týkající se bezdoplatkových zón. Konkrétně v Žatci bylo uvaleno na městskou památkovou rezervaci a zhruba čtyři další adresy. Ve výsledku ale toto OOP nemělo vliv na migraci ani skladbu obyvatel ve zmíněných lokalitách, neboť, jak konstatoval jeden z respondentů, *„spekulanti si jsou schopni vždy najít cestu, jak libovolné nařízení obejít“*.¹³ Z někdejší přítomnosti OOP i výpovědí respondentů šetření se ovšem jeví jako patrné, že přítomnost obyvatel ohrožených sociálním vyloučením je vnímána jako problematická především v centru města, neboť, jak uvedl jeden z dotazovaných, *„pokud žijí blízko náměstí dvě rodiny se sociálně slabšími obyvateli ubytované u spekulantů, vzbuzuje to u ostatních obyvatel města špatný dojem“*.

Na pronajímatele soukromých bytů je ve městě nahlíženo z vícero perspektiv. Na jednu stranu jsou kritizováni za udržování nájmu na enormně vysokých hodnotách (v Žatci jsou dle vyjádření několika aktérů vyšší nájem než v Chomutově, Mostě či mnoha jiných městech Ústeckého kraje), na druhou stranu se však dostali do postavení výrazných hybatelů veřejného života ve městě. V průběhu roku 2021 s nimi například dle jednoho z respondentů lokální aktéři naplánovali jednání, na něž byli pozváni všichni tři velcí pronajímatelé. Reálně se jej však zúčastnil pouze jeden z nich. Ten zároveň přislíbil, že časem přeobsadí byty do podoby, aby se na náměstí nevykytovali obyvatelé ohrožení sociálním vyloučením. V této souvislosti je nezbytné doplnit, že případné snahy o přesunutí stávajících obyvatel bytů v centru města by mohly vyústit v jejich segregaci do okrajových částí. Jeden z aktérů dále uvedl: *„S pronajímateli nebývá problém se domluvit, nicméně nájem jsou u nich skutečně vysoké. Výhoda je, že se dá celý nájem vykrýt dávkami a kauci bývá možné rozložit do několika nájmu. Takže najít bydlení v podstatě jde, ale náklady na něj jsou obří.“*

Problematickým aspektem také je, že pronajímatelé si do svých bytů nehledají pouze osoby z města, ale z jiných míst – město tak de facto ztrácí kontrolu nad možnostmi ovlivnění podoby

¹³ Zrušení bezdoplatkových zón Ústavním soudem ze srpna 2021 (viz např. <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3363324-ustavni-soud-zrusil-cast-zakona-o-kerou-se-opiraji-bezdoplatkove-zony>) tak na situaci ve městě nemělo výraznější dopad.

obyvatelstva. Jak již tedy rovněž bylo uvedeno výše v kapitole 3.2, do města se údajně sestěhovávají vícečetné rodiny, které se nikde jinde neuchytily (označení „živelná“ migrace). Problematický je i status těchto osob, které jsou zpravidla nízkopříjmové a mívají vyšší počet dětí. Bývá pro ně tedy problém zajistit školu, zdravotní péči i dofinancování bydlení.

Sociálně vyloučené lokality

Podobně jako v Žatci nepanuje shoda nad přítomností (a rozsahem) realitních spekulantů, nedocházejí lokální aktéři ke shodě ani v ohledu existence sociálně vyloučených lokalit (SVL). Zde je patrný vliv příslušnosti města k Ústeckému kraji a jeho blízkosti k městu Most, v němž se nachází nechvalně proslulé sídliště Chanov. To je lokálními aktéry vnímáno v podstatě jako synonymum pojmu sociálně vyloučená lokalita. Většina z nich tak neexistenci SVL v Žatci komentovala vyjádřením „nemáme tu žádný Chanov“ či podobně formulovaným tvrzením.

K přítomnosti SVL v Žatci se vyjadřovalo také hned několik dokumentů – od Analýzy sociálně vyloučených lokalit v ČR (tzv. Gabalova zpráva) přes Strategii prevence kriminality města Žatec pro roky 2017–2021 až po SPSZ. Patrně nejvěrnější popis, jemuž jsou blízké i popisy řady lokálních aktérů, přinesl SPSZ. V tom je uvedeno, že ve městě se nacházejí mikrolokality nebo objekty s vyšším podílem osob ohrožených sociálním vyloučením, kde však většina obyvatel nenaplnuje ostatní znaky sociálního vyloučení. Jedná se o mikrolokalitu tvořenou ulicemi Hájkova, Boženy Němcové, Třebízského, Francouzská, dále na Chelčického náměstí, ulice Osvoboditelů, ulice Volyňských Čechů, a mikrolokalita tvořená ulicemi Písečná a Dr. Václava Kúrky (SPSZ: 2020). Jeden z lokálních aktérů v tomto ohledu doplnil:

„Ve městě pravděpodobně v brzké době vznikne nová ohrožená lokalita. Jeden pronajímatel koupil nemovitost nedaleko městské nemocnice na ulici Otakara Březiny a město o tuto nemovitost údajně neprojevilo zájem, i když vnímalo riziko, že do objektu bude nový majitel sestěhovávat osoby ohrožené sociálním vyloučením.“

Mezi specifika podoby takovýchto lokalit, v nichž se koncentrují obyvatelé ohrožení sociálním vyloučením, patří například zhoršený technický stav budov. Jeden z respondentů komentoval předmětný stav následovně: „Pronajímatelé zde nechávají bydlet nájemníky v nevyhovujících podmínkách a je zřejmé, že využívají skutečnosti, že sociálně slabí (především pak Romové) kvůli chudobě a diskriminaci nemají šanci získat byt jinde.“ Z evaluačního šetření dále vyplývá, že majitelé bytů ve městě mimo spekulantů také většinou nejsou ochotni pronajímat byty Romům. Některé domy jsou tvořeny výhradně byty pronajímanými osobám ohroženým sociálním vyloučením. Lokální aktéři se dále shodují, že obyvatelé těchto lokalit jsou vesměs právě Romové. Část z respondentů pro tyto obyvatele využívala výraz „nepřízpůsobiví“. Diskurz nad přítomností SVL ve městě je možné ilustrovat také následujícím vyjádřením jednoho z aktérů:

„Nízkopříjmoví lidé, většinou bez zaměstnání, často Romové, mají tu tendenci se shromažďovat, mají tu tendenci být venku a mluvit nahlas, být venku s dětmi, a ne s jedním dítětem, a přátelit se tam nebo potkávat se tam s ostatními známými. A ti lidé okolo už začínají mluvit o tom prostředí jako o vyloučené lokalitě i když to vyloučená lokalita není.“

Kruhové náměstí

Třetí plochou je ve městě také v jeho samotném centru umístěné Kruhové náměstí, nacházející se mj. v těsné blízkosti autobusového nádraží. Ačkoliv se k této lokalitě vyjadřovali též někteří respondenti evaluačního šetření, vhodnější shrnutí problematiky tohoto místa přináší čerstvě dokončený Tematicko-průřezový výzkum zaměřený na veřejný prostor a SVL, který se intenzivně věnoval právě žateckému náměstí (dále jako Výzkum veřejného prostoru, zkr. VVP). Tento výzkum tak kromě jiného konstatuje, že ačkoliv Kruhové náměstí (KN) nepředstavuje SVL, sociálně vyloučení lidé se na něm často setkávají a zdržují. Zároveň je však nutné podotknout, že KN dominantně nevyužívají sociálně vyloučení lidé, ale téměř všichni obyvatelé města a lidé ze širšího okolí.

Důvodem je kromě jiného nedostatek atraktivních míst a příležitostí pro trávení volného času. Osoby dotazované v rámci zmíněného VVP uváděly, že v Žatci chybí pestřejší nabídka kulturního a sportovního vyžití, zábavy, gastronomie apod. Další skupinu návštěvníků KN pak tvoří osoby čekající na autobus, neboť autobusové nádraží dle jejich vyjádření „patří mladým“, kteří tam často obtěžují okolí nadměrnou hlučností. Problémové jednání na samotném Kruhovém náměstí pak bylo popisováno jako vytváření hluku, nepořádku, vyvolávání drobných a někdy i závažnějších konfliktů apod. Výskyt těchto jevů je dáván do souvislosti s přítomností několika občerstvovacích zařízení nižších cenových kategorií, resp. fastfoodů, jež bývají často navštěvována právě i lidmi definovanými jako sociálně znevýhodnění.

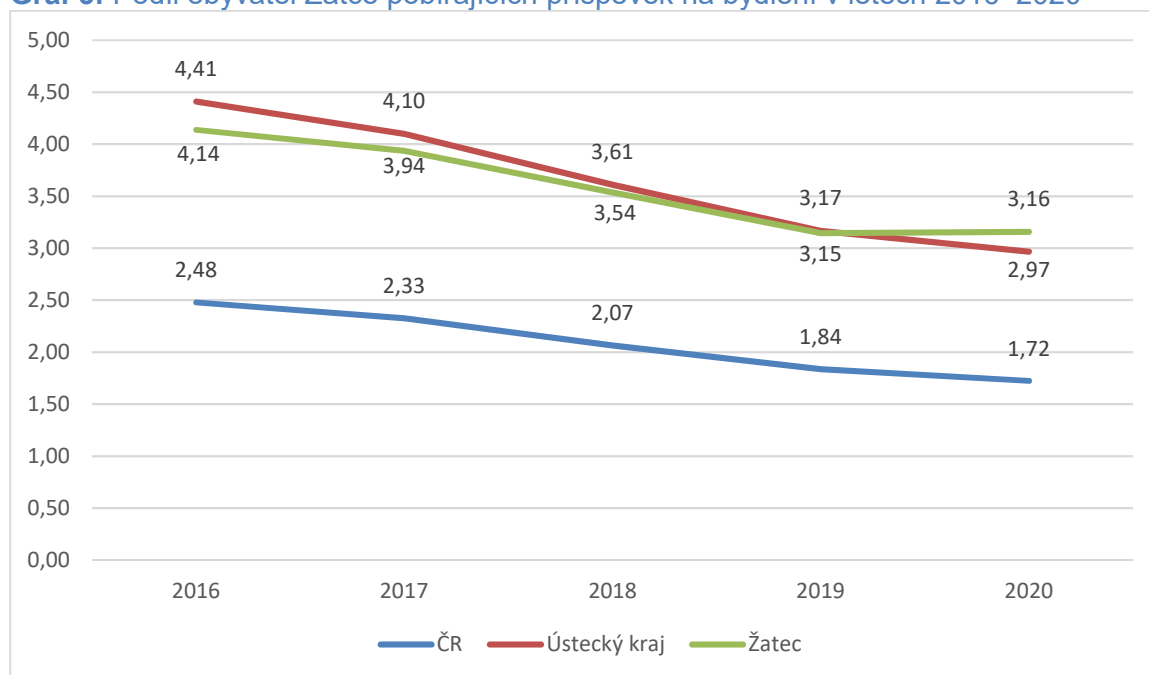
Jedním z dalších zjištění VVP je také etnizace problémů, neboť rušnost náměstí je dávána do souvislosti převážně s Romy. Situace na KN byla v době tvorby předkládané výzkumné zprávy také diskutována na jednání Zastupitelstva města a jejímu zklidnění se věnuje též městská policie. Ta v době výzkumu aplikovala opatření, kdy měla být na náměstí od 14. do 20. hodiny každý den přítomna hlídka strážníků. Podle zástupců městské policie (MP) toto opatření funguje v tom smyslu, že se část lidí cítí na náměstí bezpečněji. Zároveň ale zástupci MP dodávali, že je to personálně vyčerpávající a strážníci chybí na jiných důležitých místech. Rovněž upozorňovali na to, že podle nich takto neřeší problém, pouze ve velmi omezené formě zmírňují jeho dopady na ostatní uživatele náměstí (VVP: 2021).

3.2.3 Dávky v hmotné nouzi

Podíl obyvatel Žatce pobírajících příspěvek na bydlení (PnB) se v posledních pěti letech významněji neodlišoval od podílu obyvatel pobírajících tento příspěvek v Ústeckém kraji (ÚLK). Ten v ohledu podílu obyvatel čerpajících dávky v hmotné nouzi patří dlouhodobě k nejhorším v České republice (ČR). Patrné je to např. z níže uvedeného grafu 3, poukazujícího na skutečnost, že v ÚLK pobíralo v roce 2020 PnB 2,97 %, zatímco v ČR to bylo 1,72 %. Tento rozdíl (aktuálně 1,25 %) se navíc za posledních pět let značně snížil. Ještě v roce 2016 činil téměř 2 %. Samotný Žatec se do roku 2019 držel pod úrovní Ústeckého kraje, za uplynulý rok zde však – na rozdíl od ČR i ÚLK – poměr osob pobírajících PnB nepatrně narostl (z 3,15 % na 3,16 %).

Nárůst této hodnoty je potom možné očekávat i za rok 2021. Ještě v 1. čtvrtletí roku (1Q) zde zůstal průměrný měsíční počet vyplacených PnB takřka totožný jako v předchozím roce (1Q 2021 = 500,67; 2020 = 499,08) už ve 2Q se ale výrazně zvýšil na 532,33. V tomto případě však s největší pravděpodobností nepůjde o specifikum a případný nový problém města, neboť k navyšování hodnoty dochází v Ústeckém kraji i celé České republice.¹⁴

Graf 3: Podíl obyvatel Žatce pobírajících příspěvek na bydlení v letech 2016–2020

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (MPSV), ČSÚ, vlastní výpočty.

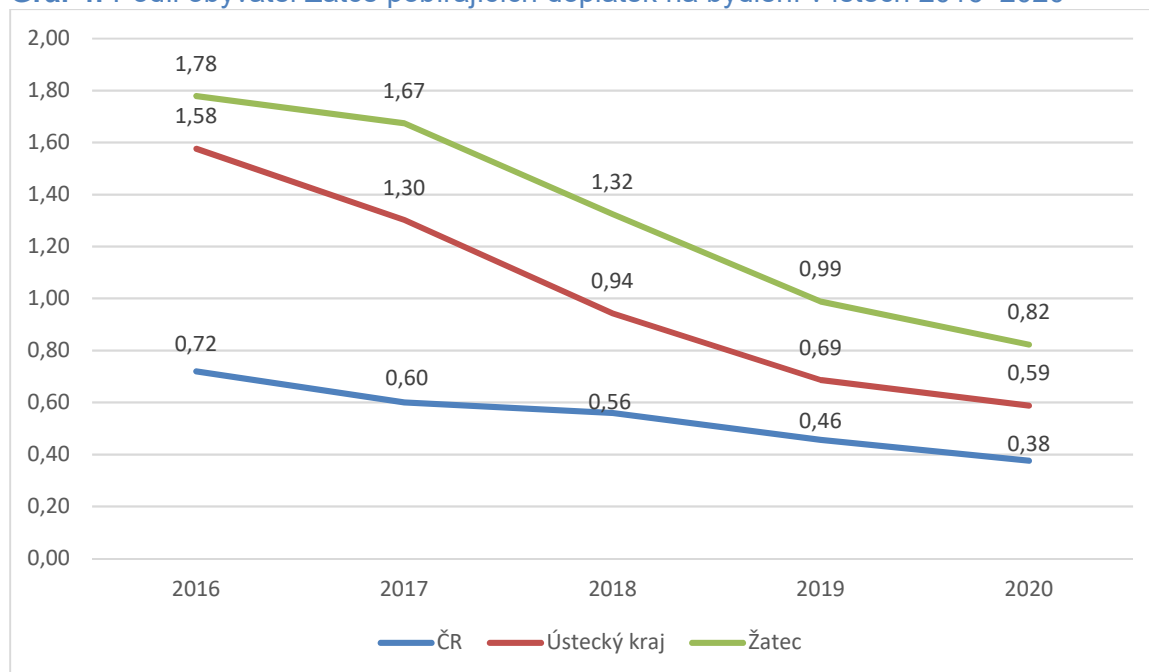
Pozn.: Údaje vyjadřují procentuální podíl obyvatel uvedené lokality v přepočtu vůči obyvatelstvu ve věku 15 a více let a jsou uvedeny za průměrný měsíc daného roku.

Větší problém než podíl osob pobírajících PnB představuje pro město podíl těch, kteří pobírají doplatek na bydlení (DnB). Ten se v Žatci dlouhodobě pohybuje jednak výrazně nad podílem takovýchto obyvatel v celé ČR, ale zřetelně převyšuje i hodnotu Ústeckého kraje, jak je možné vidět v níže uvedeném grafu 4. Je však nezbytné zmínit, že soulad s celorepublikovým trendem poklesu podílu obyvatel pobírajících DnB, je jednoznačně pozitivní. Za rok 2021 nicméně velmi pravděpodobně dojde k navyšení tohoto podílu. Průměrný počet vyplacených DnB za jeden kalendářní měsíc se totiž v Žatci oproti roku 2020 (130,08) zvýšil v 1Q 2021

¹⁴ Zdroj: ČSÚ, MPSV, vlastní výpočty. Uvedené hodnoty jsou platné pro průměrný měsíc daného srovnávaného období.

na 145,33 a ve 2Q 2021 na 138,67. Ani u této dávky ale nebude navýšení specifíkem města. Počty vyplacených DnB v roce 2021 výrazně rostou v ÚLK i ČR.¹⁵

Graf 4: Podíl obyvatel Žatce pobírajících doplatek na bydlení v letech 2016–2020

Zdroj: MPSV, ČSÚ, vlastní výpočty.

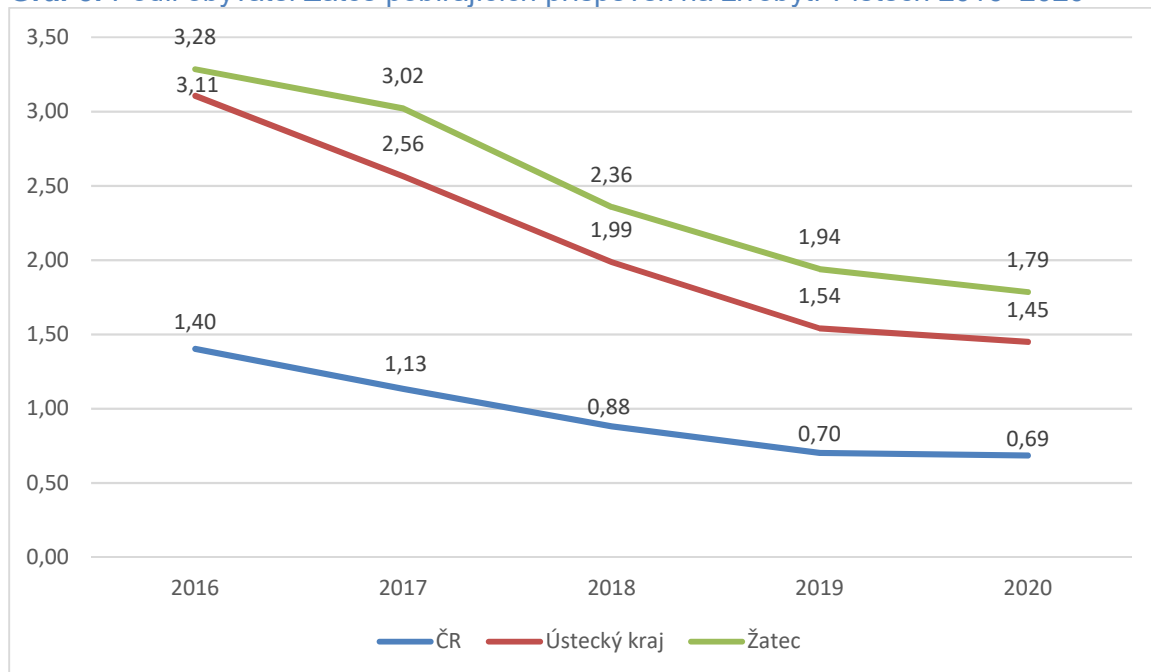
Pozn.: Údaje vyjadřují procentuální podíl obyvatel uvedené lokality v přepočtu vůči obyvatelstvu ve věku 15 a více let a jsou uvedeny za průměrný měsíc daného roku.

Ačkoliv i v ohledu podílu obyvatel Žatce pobírajících příspěvek na živobytí (PnŽ) je jednoznačně pozitivním jevem pokles této hodnoty v posledních pěti letech, a to z 3,28 % na 1,79 %, graf 5 ukazuje, že to i nadále představuje problém. Dlouhodobě se totiž pohybuje jednak několik desetín procenta nad úroveň Ústeckého kraje (zpravidla cca 0,3–0,4 %) a jednak výrazně nad úroveň České republiky. Byť i zde je vhodné vyzdvihnout, že procentuální rozdíl těchto dvou oblastí se za uplynulých pět let značně snížil. Ještě v roce 2016 činil 1,88 % (Žatec = 3,28 %; ČR = 1,4 %), za rok 2020 to ale bylo pouze 1,1 % (Žatec = 1,79 %; ČR = 0,69 %). I tyto hodnoty nicméně za rok 2021 pravděpodobně narostou, a to ve všech srovnávaných oblastech. V Žatci bylo v průměrném měsíci 1Q 2021 vyplaceno o 13,43 PnŽ více než v průměrném měsíci roku 2020 (2020 = 282,25; 1Q 2021 = 295,67) a ve 2Q 2021 to bylo o 7,08 příspěvku více (2Q 2021 = 289,33). V ÚLK tyto hodnoty za daná srovnávaná období rostly v řádu stovek, v ČR potom v řádu tisíců.¹⁶

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

Graf 5: Podíl obyvatel Žatce pobírajících příspěvek na živobytí v letech 2016–2020

Zdroj: MPSV, ČSÚ, vlastní výpočty.

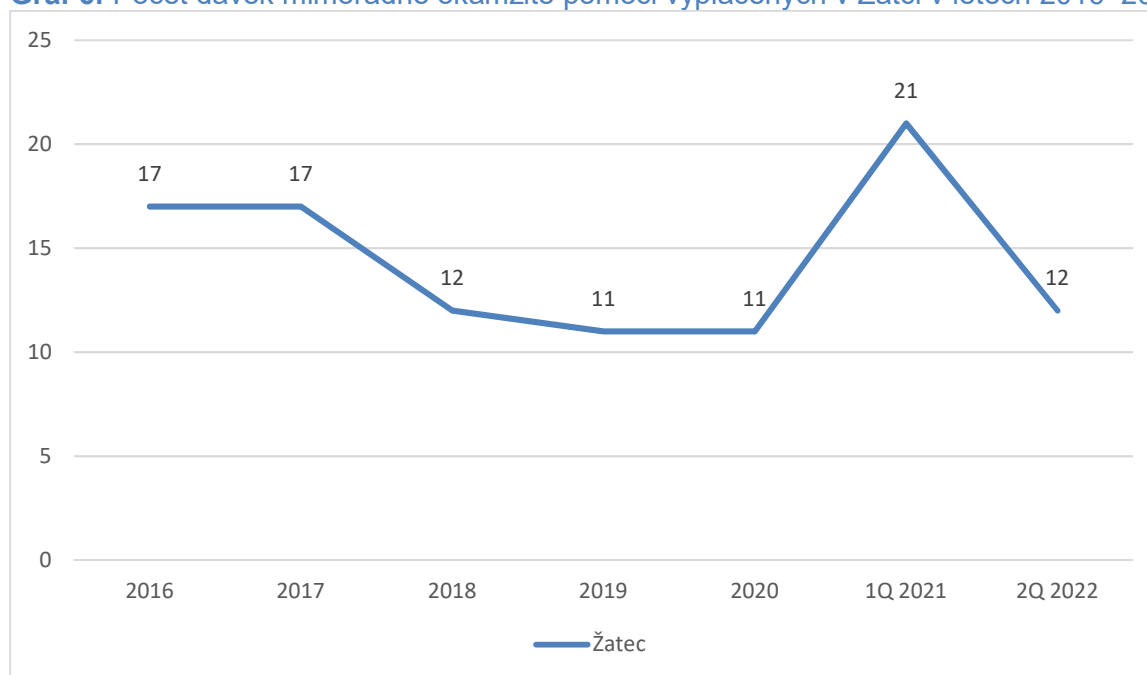
Pozn.: Údaje vyjadřují procentuální podíl obyvatel uvedené lokality v přepočtu vůči obyvatelstvu ve věku 15 a více let a jsou uvedeny za průměrný měsíc daného roku.

Počet vyplacených dávek mimořádné okamžité pomoci (MOP) v Žatci neukazuje na nikterak závažné hodnoty. Z dlouhodobé perspektivy má tendenci se držet spíše na ustálených hodnotách. V letech 2016 a 2017 to bylo v průměru 17 dávek měsíčně,¹⁷ následující tři roky byl potom mezi 11 a 12 vyplacenými dávkami, k nimž se opět vrátil ve 2Q 2021. K jedinému skokovému zvýšení za poslední roky došlo v 1Q 2021, kdy občané Žatce obdrželi v průměru 21 dávek MOP měsíčně. Ve srovnání s nárůstem hodnoty v tomto období v ČR ani ÚLK však nejde o nikterak alarmující hodnotu. V České republice počet vyplacených MOP měsíčně za 1Q 2021 narostl oproti předchozímu roku o 130 % (z 2 118 na 4 871) a ve 2Q 2021 o 135 %. Ústecký kraj se potom za stejné období potýká s exponenciálním nárůstem počtu dávek MOP. Ten se zde v 1Q 2021 navýšil o 461 % (z 200 na 922) a ve 2Q 2021 o 363 % (z 200 na 726).¹⁸

¹⁷ Zaokr. na celá čísla.

¹⁸ Zdroj: ČSÚ, MPSV, vlastní výpočty. Uvedené hodnoty jsou platné pro průměrný měsíc daného srovnávaného období.

Graf 6: Počet dávek mimořádné okamžité pomoci vyplacených v Žatci v letech 2016–2020

Zdroj: MPSV, ČSÚ, vlastní výpočty.

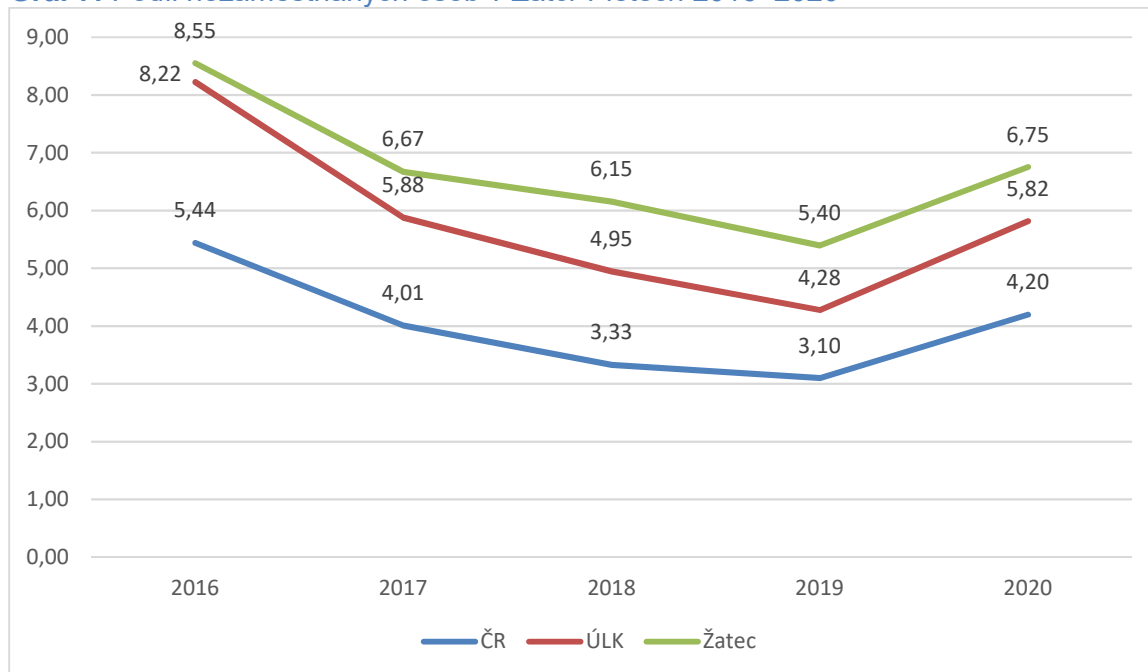
Pozn.: Údaje vyjadřují průměrný měsíční počet vyplacených dávek MOP v uvedeném období zaokrouhlený na celá čísla.

Souhrnně je tak možné konstatovat, že podíl obyvatel Žatce pobírajících dávky v hmotné nouzi je jednoznačně jedním z podstatných faktorů ovlivňujících podobu sociálního vyloučení ve městě. Toto tvrzení podporují i zjištění ze Vstupní analýzy, dle níž byl nejvyšší počet příjemců PnŽ i DnB identifikován u poživatelů dávek pomoci v hmotné nouzi, kteří mají hlášen trvalý pobyt na adrese městského úřadu. Následovaly adresy na sídlišti v jižní části města – v ulicích Písečná (6 %) a Dr. Václava Kůrky (5 %). V této lokalitě se ale nacházejí vysokokapacitní panelové domy, podíl příjemců dávek na celkovém počtu obyvatel je tam mnohem nižší než na adresách uvedených dále. V ulici Osvoboditelů lze najít domy, kde příjemci PnŽ a DnB tvoří většinu nájemníků. Podobně je tomu i v ulici Volyňských Čechů, kde se nachází dům obydlený výhradně domácnostmi příjemců dávek hmotné nouze (VA: 2019).

3.2.4 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost v Ústeckém kraji patří dlouhodobě k nejvyšším v České republice, jak je ostatně patrné např. z níže uvedeného grafu 7. Ještě vyšší hodnoty pak již řadu let vykazuje právě v Žatci. Ten od roku 2017 převyšuje se svým podílem uchazečů o zaměstnání (UoZ) Ústecký kraj o přibližně 1 %. Ve srovnání s ČR je zde pak podíl UoZ z dlouhodobé perspektivy vyšší o 2,3–3 %, což na první pohled představuje výrazný deficit oblasti. Lokálními aktéry ovšem nezaměstnanost není subjektivně vnímána jako závažný problém. Několik z nich v rámci evaluačního šetření projevilo názor, že „kdo chce pracovat, práci si najde“. Jako problematický aspekt tak lze vnímat především nedostatek pracovních míst s flexibilní pracovní dobou či např. výhradně na ranní směnu. Většina lokálních podniků funguje v třisměnném provozu, který je zejména pro matky samoživitelky neslučitelný s mateřskými povinnostmi.

Graf 7: Podíl nezaměstnaných osob v Žatci v letech 2016–2020

Zdroj: Úřad práce ČR, ČSÚ, vlastní výpočty.

Pozn.: Údaje vyjadřují procentuální podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce ve věku 15–64 let ze všech obyvatel ve stejném věku; veškeré údaje jsou uváděny za měsíc prosinec daných let.

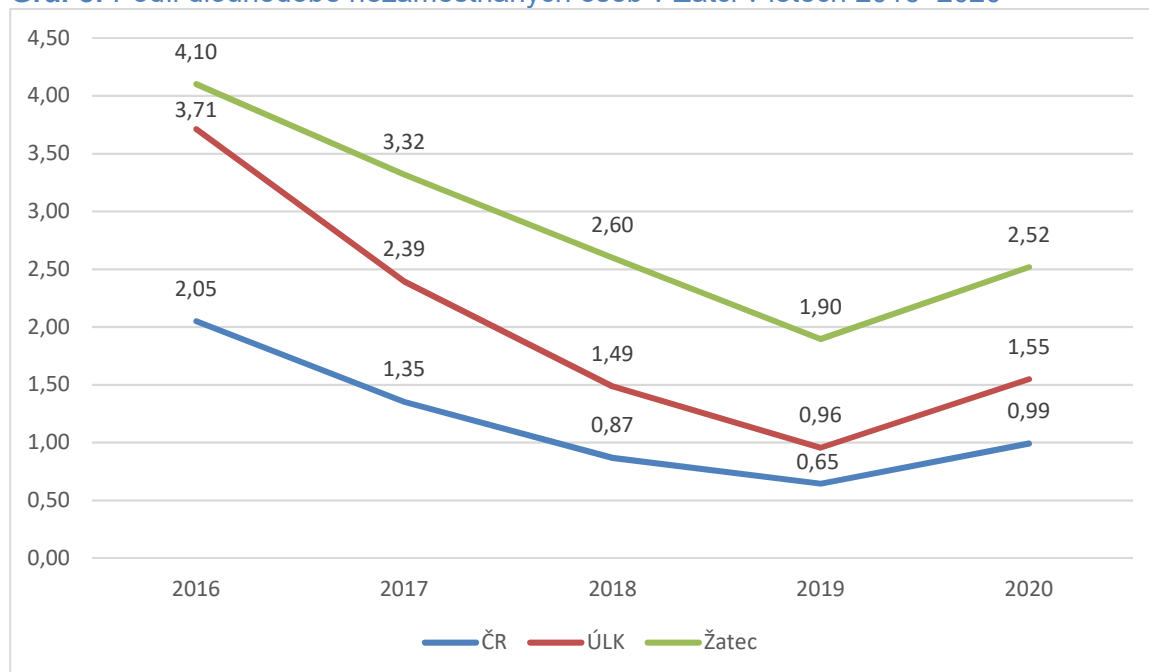
Vstupní analýza k otázce zaměstnanosti uváděla, že v okolí Žatce je umístěno několik průmyslových zón, v nichž se nacházejí haly mnoha firem. Přímo na okraji města je průmyslová zóna Astra, v níž má soustředěnu výrobu firma Koito Czech s více než 1 000 zaměstnanců, včetně osob s nízkým stupněm dosaženého vzdělání, nízkou kvalifikací či bez praxe. V jiné nedaleké průmyslové zóně s názvem Triangle jsou koncentrovány další firmy s výrobními provozy orientovanými především na oblast automobilového průmyslu. Subjekty zaměstnávající osoby s nízkou kvalifikací se nacházejí i přímo ve městě. Patří mezi ně například HP-Pelzer, ale též Nemocnice Žatec (VA: 2019).

Vzhledem k nabídce převyšující poptávku je v lokalitě velmi aktivní místní pobočka Úřadu práce. Osoby s nižším stupněm vzdělání či kvalifikace zaměstnávají též Technické služby města Žatce, chráněná dílna nebo sociální podnik, jímž je restaurace U Zlatého beránka provozovaná organizací PROMETHEUS Effect, o. p. s. Restaurace má zkrácenou pracovní dobu, což umožňuje zaměstnat například matky pečující o malé děti či osoby s různým zdravotním omezením. Personální kapacita je 6 míst, přičemž se jedná zejména o práci v zázemí restaurace. Zaměstnání svým nájemníkům dle jednoho z lokálních aktérů nabízí také pronajímatel jednoho z objektů nedaleko náměstí. Totožný aktér nicméně interpretoval vyjádření daného pronajímatele, že mnozí z jeho nájemníků o práci nemají zájem. Nezájem o zaměstnání ze strany některých členů CS konstatoval také jiný z lokálních aktérů.

O šedé ekonomice vyskytující se ve městě hovořilo též několik místních aktérů. Je tvořena i celými generacemi osob bez pracovních návyků, jimž se údajně nevyplatí pracovat a upřednostňují příjmy ze sociálních dávek. Bariéru ve vstupu na volný pracovní trh pro řadu z těchto osob představují také dluhy a exekuce. Už VA v tomto ohledu na základě provedených rozhovorů konstatovala, že předluženým osobám se nevyplatí pracovat. Někteří členové CS, primárně muži, pak pracují „načerno“ na různých brigádách.

Významnější problém pro Žatec než samotný počet UoZ, a tím i jejich podíl na celkovém obyvatelstvu, představuje podíl UoZ, kteří jsou v evidenci Úřadu práce ČR déle než 12 měsíců. Ačkoliv jejich podíl mezi lety 2016 a 2019 strmě klesal, jak ukazuje graf 8, zastavil se u hodnoty 1,9 %, což bylo stále o téměř 1 % více než v ÚLK a o 1,25 % více než v ČR. Dlouhodobě nezaměstnaní obyvatelé však v Žatci nezřídka tvoří i necelou polovinu všech UoZ. Vstupní analýza k uvedeným údajům doplňovala, že k 4. 2. 2019 činila v Žatci průměrná délka evidence dlouhodobě nezaměstnaných uchazečů 1 848 dní, tzn. více než pět let. Průměrná délka evidence všech uchazečů o zaměstnání byla 818 dní. V roce 2017 činila průměrná délka evidence v České republice 679 dní, v Ústeckém kraji pak byla 839 dní (VA: 2019).

Graf 8: Podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob v Žatci v letech 2016–2020

Zdroj: Úřad práce ČR, ČSÚ, vlastní výpočty.

Pozn.: Údaje vyjadřují procentuální podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce ve věku 15–64 let ze všech obyvatel ve stejném věku; veškeré údaje jsou uváděny za měsíc prosinec daných let.

Ze Vstupní analýzy je dále zřejmé, že největší zastoupení mezi UoZ mají uchazeči se základním vzděláním a vyučením. V roce 2017 tato skupina uchazečů spolu s osobami bez vzdělání tvořily téměř 80 % ze všech uchazečů o zaměstnání. Ve skupině uchazečů o zaměstnání, kteří byli v evidenci déle než jeden rok, převažovaly osoby se základní a praktickou školou (48,13 %) a ve 23,44 % případů šlo o osoby se středním odborným vzděláním (VA: 2019). Mezi další faktory ovlivňující míru nezaměstnanosti v lokalitě na základě výpovědí lokálních aktérů patří mj. předsudky menších zaměstnavatelů vůči některým členům cílové skupiny, často vůči Romům, celkově nižší úroveň spolupráce zaměstnavatelů se sociálními službami, než s jakou mají místní aktéři zkušenosti z Mostecka či Chomutovska, ale také nedostatek informací o podmínkách alternativních pracovních smluv, jakou je např. Dohoda o pracovní činnosti (DPC).

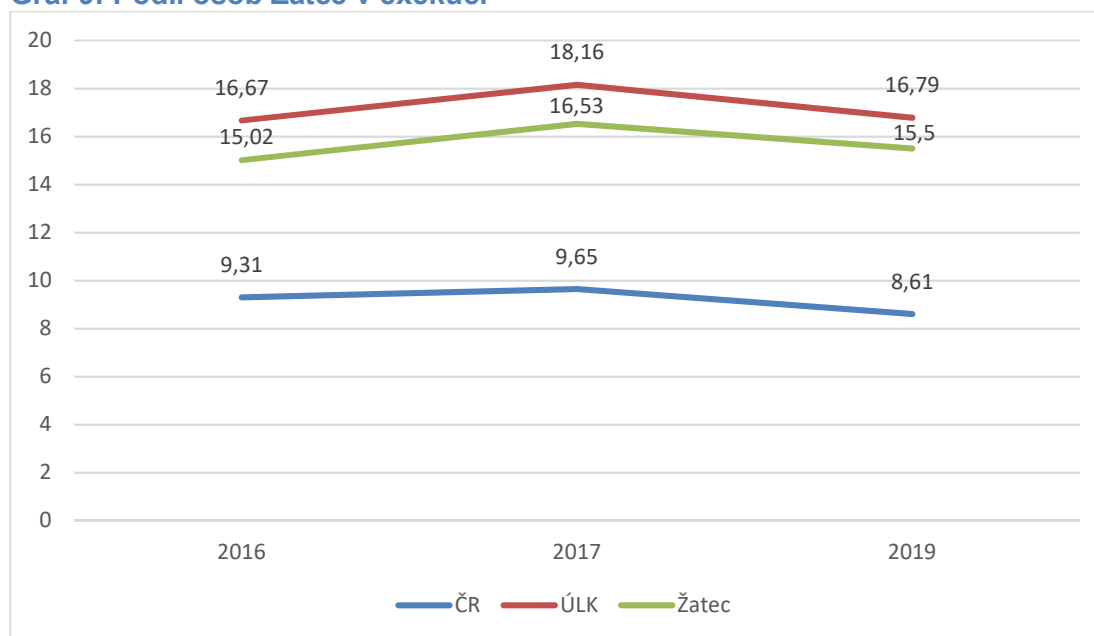
Místa pobytu uchazečů o zaměstnání evidovaných déle než jeden rok, jak uvádí Vstupní analýza, se pak do značné míry překrývají s místy, na něž byly vypláceny PnŽ a DnB. Opět se jednalo o sídlištní lokalitu vymezenou ulicemi Písečná a Dr. Václava Kúrky. Z přehledu míst pobytu dlouhodobě evidovaných uchazečů je možné identifikovat i lokalitu v Podměstí,

vymezenou ulicemi Hájkova, Boženy Němcové, Třebízského a Příkrá. Vyšší počet uchazečů o zaměstnání evidovaných déle než 1 rok měl místo pobytu v konkrétních domech v ulicích Osvoboditelů, Volyňských Čechů a Obránců míru (VA: 2019).

3.2.5 Zadluženost

Zadluženost je spolu s nízkou dostupností bydlení vnímána lokálními aktéry jako nejvýznamnější faktor z hlediska ohrožení obyvatel Žatce sociálním vyloučením. Tomuto subjektivnímu pocitu aktérů pak odpovídají také dostupné statistické ukazatele zadluženosti. Vysokých hodnot dosahuje například podíl obyvatel Žatce v exekuci ilustrovaný v grafu 9 níže. Tento podíl se zde z dlouhodobé perspektivy drží zhruba 5–7 % nad úroveň České republiky. V tomto ohledu však s největší pravděpodobností, podobně jako v případě ukazatelů nezaměstnanosti či dávek v hmotné nouzi, hraje roli místní příslušnost města k Ústeckému kraji, který je již řadu let exekucemi nejvíce zasaženým krajem republiky. Podíl obyvatel ÚLK v exekuci je tak od roku 2016 zhruba o 1,3–1,7 % vyšší než v Žatci.

Graf 9: Podíl osob Žatce v exekuci

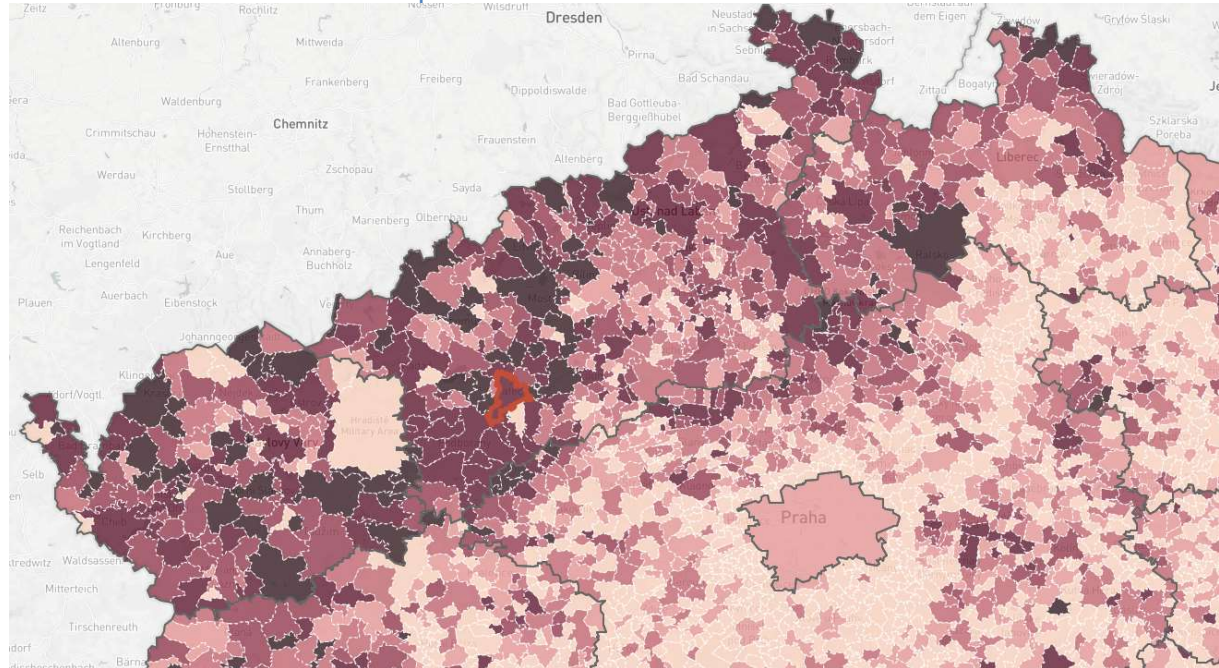
Zdroj: Exekutorská komora ČR, ČSÚ; vlastní výpočet.

Pozn. Veškeré údaje jsou uvedeny v procentech; zahrnutí jsou obyvatelé ve věku 15 a více let; údaje za rok 2019 jsou platné k 4. 3. 2020, za zbylé roky je to 31. 12. daného roku.

Jak je dále patrné z obrázku 2, situace ohledně podílu exekucí je v Žatci sice jednoznačně vážná, v porovnání s mnoha jinými městy Ústeckého a Karlovarského kraje (jenž je v krajském srovnání dlouhodobě druhý nejhorší v ČR) však nelze označit za vysloveně kritickou. Počet osobních bankrotů se v Žatci, podobně jako v Ústeckém kraji nebo celé České republice, potom drží na relativně konzistentní úrovni. V roce 2018 dosáhl hodnoty 407 osob v insolventci. Následující rok se tento počet sice snížil o 5 na 402 osob, v roce 2020 ale opět narostl na dřívějších 407.¹⁹

¹⁹ Zdroj: Insolvenční rejstřík. Údaje jsou platné k 31. 12. uvedených let.

Obrázek 2: Město Žatec na Mapě exekucí

Zdroj: Mapa exekucí (www.mapaexekuci.cz); vlastní zpracování; pořízeno 21. 10. 2021.

Pozn.: Data zobrazená na obrázku jsou za rok 2019 a na uvedeném webu byla zpracována k 20. 4. 2020. Oblast města Žatec je na mapě zvýrazněna oranžovým okrajem.

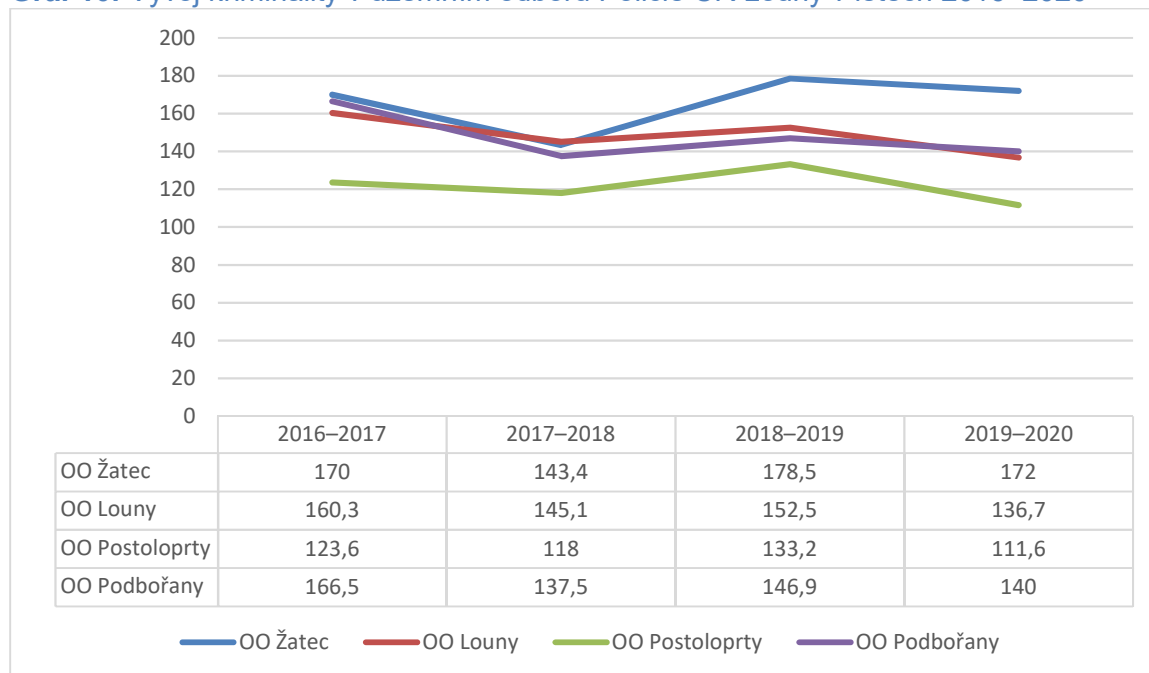
Značný problém pro Žatec představuje také zadluženost obyvatel vůči městu. Vstupní analýza v tomto ohledu konstatovala, že koncem roku 2018 celkový dluh obyvatel Žatce vůči městu dosahoval částky 13 204 000 Kč. Rozprostřen byl mezi 3 900 dlužníků. Dluhy za nájemné činily 8 700 000 Kč, tedy zhruba 66 % celkové sumy. Na nájmu dlužilo 189 osob. Vyšší náchylnost k upadnutí do dluhové pasti mají obyvatelé s nízkým stupněm dosaženého vzdělání, osoby s nízkými příjmy nebo nezaměstnaní, ale problematika zadluženosti se týká všech skupin obyvatel Žatce. Rozhodně nesouvisí pouze s nižším sociálním statutem, etnicitou, nezaměstnaností, nebo dalšími indikátory sociálního vyloučení (VA: 2019).

Dluhové poradenství v Žatci v současné době (podzim 2021) zajišťuje již od srpna 2020 organizace Sociální centrum pro rodinu, z. ú. (SCR), která zároveň zájemcům podává návrhy na oddlužení. Podle vyjádření zástupkyně tohoto subjektu se jeho pracovníkům daří dostat k naprosté většině klientů ve městě (těch, kteří mají snahu řešit svoji situaci). Prostřednictvím dluhové platformy se také v posledních letech podařilo rozšířit spolupráci s dalšími NNO. Dříve, konkrétně na podzim 2018, jak uvádí Vstupní analýza, realizovalo právě SCR sérii čtyř setkání zaměřených právě na dluhovou problematiku, tzv. Čajů s právníkem. Aktivní je v tomto směru také sociální odbor, který dříve zajišťoval mobilní advokátní poradnu bezplatně poskytující právní pomoc seniorům (VA: 2019). Díky podpoře města je potom všeobecné poradenství seniorům ze strany SCR poskytováno již od roku 2018.

3.2.6 Kriminalita

Kriminalita v Žatci v letech 2016–2018 výrazněji nevybočovala z trendu zbylých obvodních oddělení (OO) Policie ČR (PČR) spadajících pod územní odbor PČR Louny – s výjimkou OO Postoloprty, v němž byl nejnižší index kriminality ze všech srovnávaných OO zaznamenán po celé sledované období. V průběhu let 2018 a 2019 však došlo v Žatci k navýšení kriminality, zatímco ve zbylých OO spíše klesala. I za poslední sledované období – od července 2019 do června 2020 – se zde index kriminality vyšplhal na hodnotu 172. Oproti okolním městům, jak je patrné též z níže uvedeného grafu 10, je tak v Žatci výrazně vyšší úroveň kriminality.

Graf 10: Vývoj kriminality v územním odboru Policie ČR Louny v letech 2016–2020²⁰

Zdroj: www.mapakriminality.cz.

Pozn.: Uvedené údaje jsou za období od července prvního z uvedených do června následujícího roku (tedy např. od července 2016 do června 2017).

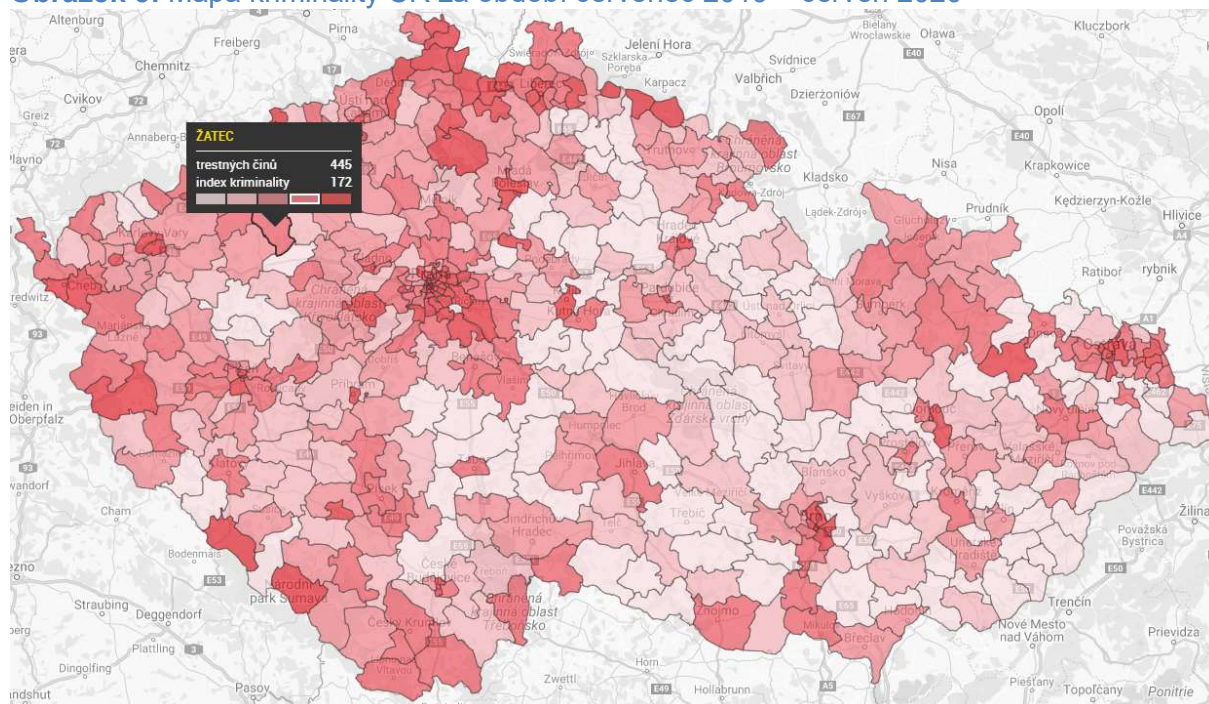
Vstupní analýza v tomto ohledu doplňovala, že přestupky proti veřejnému pořádku se ve zvýšené míře vyskytovaly v okolí autobusového nádraží a Kruhového náměstí. Následovaly také historické centrum města a lokalita vymezená ulicemi Hájkova, Boženy Němcové a Třebízského. Další ohniska pak byla na sídlištích v jižní části města – v ulicích Stavbařů a Husova. Bezprostřední okolí těchto lokalit bylo označeno za místo zvýšeného výskytu osob dopouštějících se přestupků proti veřejnému pořádku, mezi nimiž dominovaly znečištění veřejného prostranství, veřejné pohoršování, odkládání odpadků mimo vyhrazená místa nebo rušení nočního klidu (VA: 2019).

Na kriminalitu jako problém poukazuje i grafické srovnání OO Žatec se zbytkem ČR zobrazené v obrázku 3. Žatec zde spadá do čtvrté nejhorší z pěti kategorií. Z hlediska vývoje jeho postavení mezi všemi 522 obvodními odděleními v ČR se však situace nejeví natolik kritická. Místní OO se totiž povětšinou nachází na pomezí 2. a 3. třetiny pomyslného žebříčku. Ve sledovaném období mu patřilo nejlépe 270. místo a nejhůře 379. místo. OO Louny

²⁰ Pod územní odbor Louny spadají celkem čtyři OO PČR – OO PČR Louny, OO PČR Podbořany, OO PČR Postoloprty a OO PČR Žatec.

a Podbořany se v tomto ohledu nacházely kolem poloviny žebříčku a OO Postoloprty na začátku druhé třetiny.

Obrázek 3: Mapa kriminality ČR za období červenec 2019 – červen 2020

Zdroj: Mapa kriminality (www.mapakriminality.cz); vlastní zpracování; pořízeno 21. 10. 2021.

Pozn.: Údaje jsou platné za období od července 2019 do června 2020.

V souvislosti s trestnou činností nelze opomenout poměrně obvyklý sociálně patologický jev oblastí, v nichž se kumulují osoby ohrožené sociálním vyloučením, jímž je užívání návykových látek. Už Vstupní analýza označila přítomnost drog za rezonující téma ve městě, přičemž konkretizovala, že nejčastěji se jedná o marihuanu a pervitin (VA: 2019). Oprávněnosti tohoto konstatování potvrzují též údaje Policie ČR týkající se odhalených varen pervitinu a pěstíren marihuany. Ty byly od roku 2018 v Žatci odhaleny tři:

- pěstírna zařazená do nejvyšší z pěti kategorií, tedy tzv. průmyslová (1 000 a více zadržených rostlin), v říjnu 2018,
- varna zařazená do nejnižší z pěti kategorií (do 50 gramů) v březnu 2019,
- pěstírna zařazená do druhé nejnižší kategorie (50–249 zadržených rostlin) v listopadu 2020.

SPSZ v tomto ohledu doplnil, že kromě drog byla v Žatci zaznamenána i zvýšená míra užívání alkoholu a tabáku včetně žvýkacího. Problém žvýkacího tabáku se přitom týká již školních dětí. V rodinách se též vyskytují obecně špatné stravovací návyky a nedostatek pohybových aktivit. Mezi sociálně patologické a rizikové chování identifikované v Žatci dále patří závislost na hazardních hrách (SPSZ: 2020). Město proti nárůstu sociálně patologických jevů vystupuje mj. formou obecně závazných vyhlášek (OZV). V Žatci tak platí například OZV o regulaci provozování sázkových her, loterií a jiných podobných her nebo OZV o zákazu požívání alkoholických nápojů na veřejných prostranstvích, o podmínkách plakátování a o opatřeních ke zlepšení vzhledu veřejné zeleně.

Za jednu z nejvíce ohrožených skupin jsou ve městě považováni mladiství a děti ve školním věku. Na tuto cílovou skupinu se ostatně zaměřují některá z opatření uvedená v SPSZ. Patří mezi ně zejména zřízení nízkoprahového zařízení pro děti a mládež (NZDM) nebo zkvalitnění stavu dětských hřišť. První z uvedených opatření ve městě reálně vzniklo a jak ukazuje provedené evaluační šetření, má pozitivní dopady na CS (tomuto opatření se EZ podrobněji věnuje níže v kapitole 6 a jejích podkapitolách). Na avizovaném monitoringu stavu městských hřišť aktuálně (podzim 2021) pracuje LK ve spolupráci s úředníky městského úřadu. Průběžně probíhá dílčí mapování tohoto stavu, které vyústí v návrhy konkrétních lokalit pro vybudování či rekonstrukci stávajících hřišť. I přesto ve městě dle výpovědí několika lokálních aktérů dochází k nárůstu trestné činnosti mladistvých.

Při zhodnocení pocitové bezpečnosti je opět nezbytné brát v potaz lokální kontext Žatce jakožto města nacházejícího se v Ústeckém kraji nedaleko Litvínova či Mostu, v nichž jsou situovány mediálně patrně nejznámější SVL v České republice Janov (Litvínov) a Chanov (Most). Mezi lokálními aktéry tak zazníval názor, že v porovnání např. se sídlištěm Janov je Žatec bezpečné město. I při existenci tohoto kontextu je možné na základě provedeného evaluačního šetření konstatovat, že lokalit, kde se obyvatelé Žatce cítí méně bezpečně, je relativně nízké množství.

Do jisté míry mezi ně patří Kruhové náměstí a přidružené autobusové nádraží. Ačkoliv je stav na Kruhovém náměstí popsán v kapitole 3.2.2 této EZ, stojí za doplnění, že obyvatelé města údajně preferují čekání na autobus na Kruhovém náměstí z důvodu přítomnosti skupinek mladých občanů města, většinou Romů, právě v čekárně autobusového nádraží. Jejich hlasité projevy pak mají rovněž negativní vliv na pocitovou bezpečnost obyvatel. Někteří z aktérů dále hovořili o „špatném dojmu, který mezi místními pracujícími občany vyvolávají nezaměstnaní posedávající celé dny na náměstí“. V souvislosti se sníženou pocitovou bezpečností bylo lokálními aktéry zmíněno též okolí obchodu Norma umístěného na Písečné ulici.

Lokalitu, kterou považují obyvatelé Žatce za méně bezpečnou, je i tzv. Bufo nacházející se v areálu bývalé pískovny na okraji města pod domem s pečovatelskou službou v Písečné ulici na sídlišti Jih. Děje se tak i navzdory snahám města o revitalizaci tohoto místa.²¹ „Pokud by byla lokalita upravená a osvětlená, bylo by to krásné vycházkové nebo odpočinkové místo. Dalo by se z toho udělat krásné místo. Nicméně je to zarostlé a špatně přístupné. Evokuje to možná dojem, že se tam slézají nějaké živly a místní obyvatelé to mají takto zafixované. Bez ohledu na to, jestli se tam živly skutečně scházejí nebo ne. Ale ti lidé z toho ten pocit zkrátka mají.“ Vedle této lokality se nachází panelový dům, v jehož okolí se často seskupují zejména romské děti způsobující nadměrnou hlučnost. Právě ty jsou také obvyklým terčem stížností místních občanů.

Mezi lokálními aktéry dále panoval konsenzuální názor o vysoké funkčnosti městské policie a velmi dobrou úroveň spolupráce s touto institucí. Jeden z respondentů evaluačního šetření mj. uvedl, že „když je potřeba někde zvýšit dohled, třeba na Hájkově nebo Třebízského, městská policie se o to postará“. Stejně tak se MP stará o většinu potíží ve městě týkajících se právě narušování pořádku apod. Mnozí z aktérů tak nemají potřebu spolupracovat s Policií ČR. Vstupní analýza nicméně upozorňovala, že jak MP, tak místní oddělení PČR se dlouhodobě potýkají s podstavem strážníků (VA: 2019).

²¹ Viz např.: https://zatecky.denik.cz/zpravy_region/zatec_bufo_uklid_20140627.html

3.3 Spolupráce obce Žatec s ASZ

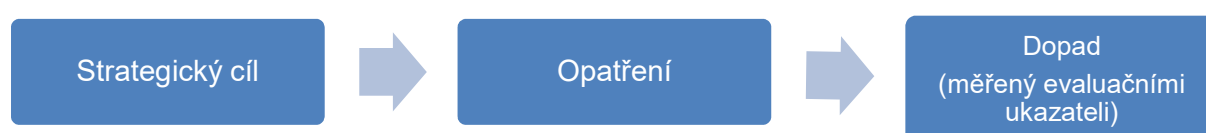
Spolupráce města Žatec s Agenturou pro sociální začleňování započala na konci roku 2018, kdy ve městě zároveň započala tvorba Vstupní analýzy města Žatce. Samotná Vstupní analýza pak byla dokončena v únoru 2019 a prezentována vedení města v červnu téhož roku. Rovněž v roce 2019 proběhlo první jednání lokálního partnerství (19. června), jehož se zúčastnilo na 30 lokálních aktérů a zástupců ASZ. Na toto setkání navazovaly schůzky jednotlivých pracovních skupin (PS). PS Bydlení a rodina se sešla 11. a 15. července a následně 11. listopadu. Schůzky PS Dluhy a zaměstnanost proběhly 30. července a 5. srpna a členové PS Prevence se setkali 14. listopadu.

Na obou uvedených listopadových schůzkách byla zároveň provedena analýza stakeholderů a rizik, současně zde však proběhlo ujasnění klíčových bodů návrhové části Strategického plánu sociálního začleňování města Žatec 2020–2022, k jehož tvorbě došlo na sklonku roku 2019. Hned na prvním jednání Zastupitelstva v roce 2020 konaném 23. ledna byl potom místní SPSZ schválen. V té době šlo o vůbec první dokument svého druhu, který byl v Žatci přijat. V souladu s tímto Strategickým plánem jsou ve městě realizovány tři projekty podpořené z Operačního programu Zaměstnanost, jež započaly v rozmezí od června 2020 do ledna 2021, a jejich běh je naplánován přinejmenším do poloviny roku 2022.

4 Zadání a cíle evaluace a metodologie

Pro zhodnocení výsledků spolupráce obcí s Agenturou pro sociální začleňování byla zvolena dopadová evaluace založená na zjišťování dopadů uskutečněných intervencí. Dopady vznikají přímým i nepřímým působením výstupů realizovaných opatření. Existence dopadů je zkoumána pomocí evaluačních ukazatelů. Evaluační ukazatele jsou měřitelné indikátory, jejichž pomocí je zjišťováno, jaká změna (dopad) byla způsobena prostřednictvím realizovaných opatření. Evaluační ukazatele mohou být kvantitativní i kvalitativní povahy a jsou vytvářeny na základě expertních znalostí ASZ o jednotlivých tematických oblastech. Pro formulování evaluačních ukazatelů byla využita logika teorie změny (Štolfová & Konečný, 2018). Východiskem teorie změny je strategický plán sociálního začleňování evaluované obce, který je analyzován logikou zachycenou níže ve schématu 1. Každé opatření nemusí, a obvykle nemá, svůj unikátní dopad. Často má více opatření jeden společný dopad.

Schéma 1: Postup při stanovování dopadů intervencí

V úvodní fázi evaluace lokality je vytvářen evaluační design, do něhož jsou zaneseny strategické a obecné cíle ze SPSZ, opatření, kterými jsou dosahovány, jejich výstupy a očekávané dopady spolu s evaluačními ukazateli. Realizované a nerealizované výstupy jsou zjišťovány za pomoci lokálního konzultanta či místních aktérů a dopady jsou definovány s ohledem na specifický kontext lokální situace. V případě některých intervencí – typicky u posilování kapacit sociálních služeb – zůstáváme při formulování dopadů spíše na úrovni výstupů, neboť zjišťování dopadů by vyžadovalo využití výrazně robustnějších výzkumných metod, než umožňuje evaluační proces v ASZ.

Při evaluaci ve městě Žatec, která probíhala od října 2021 do února 2022, byly využity následující **výzkumné metody a techniky**:

- **Desk research**
- **Polostrukturované hloubkové rozhovory** s místními institucionálními aktéry:
 - starostka města
 - místostarosta města,
 - vedoucí Odboru sociálních věcí města,
 - manažerka SPSZ a koordinátorka komunitního plánování,
 - vedoucí sociálně aktivizační služby a místního nízkoprahového zařízení pro děti a mládež z Charity Most,
 - vedoucí Sociálního centra pro rodinu, z. ú.,
 - projektová manažerka tréninkových pracovních míst v Žatci z organizace K srdci klíč, o. p. s.
- **Analýza dat:**
 - Z veřejně přístupných zdrojů (mapa exekucí, mapa kriminality, data MPSV, GŘ ÚP, ČSÚ),
 - Poskytnutá místními aktéry (*Odbor sociálních věcí Městského úřadu Žatec, Charita Most, K srdci klíč, o. p. s.*).

4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria

Jak již bylo uvedeno výše, účelem evaluace je posoudit míru naplnění cílů specifikovaných v SPSZ 2020–2022 a také dopady implementovaných opatření na cílovou skupinu. Posouzení dopadů není možné bez detailní analýzy jednotlivých opatření, resp. projektů, vždy s ohledem na jejich adresnost, relevanci a konzistenci vůči potřebám cílové skupiny, s ohledem na koordinaci s ostatními aktéry, a také s ohledem na podporu synergií relevantních pro podporu osob ohrožených sociálním vyloučením. Evaluace zároveň přihlíží na prosazení změny v oblasti sociálních (integračních) politik v lokalitě, včetně zhodnocení činnosti lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ.

Klíčové otázky, které navigují evaluaci, jsou strukturovány takto:

Dopady, resp. konsekvence přijatých opatření

- Které partikulární aspekty opatření přispěly k prosazení změn (pozitivních i negativních) v životě osob ohrožených sociálním vyloučením?
- Komu dopady opatření pomohly, jakým způsobem a za jakých okolností?
- Objevily se nějaké rozdíly v dopadech opatření na různé věkové, etnické či genderové skupiny osob?
- Lze realizovaným opatřením připsat dosažené změny?
- Objevily se nějaké nezamýšlené dopady (pozitivní a negativní) opatření, např. dopady na vztahy mezi příjemci a osobami, které nebenefitovaly z implementace opatření?
- Jaký byl vliv ostatních faktorů (nad rámec jednotlivých opatření), které ovlivnily dosažení cílů?

Adresnost a relevance

- Adresují opatření skutečné potřeby cílové populace osob?
- Byla opatření vhodně nastavena pro to, aby adresovala potřeby osob nejvíce ohrožených sociálním vyloučením?

Konzistence

- Je rozsah opatření z pohledu kapacit služeb konzistentní s potřebami osob ohrožených sociálním vyloučením v dané lokalitě?

Koordinace

- Změnila se koordinace mezi aktéry implementujícími jednotlivá opatření v dané lokalitě?
- Zapojily se domácnosti ohrožené sociálním vyloučením do (jiných) aktivit/opatření zaměřených na jejich podporu?

Udržitelnost

- Jaké další investice jsou vyžadovány pro to, aby byla zajištěna udržitelnost výsledků dosažených v rámci opatření?
- Jaké jsou hlavní faktory (interní i externí), které pozitivně či negativně ovlivní udržitelnost opatření?

Klíčové otázky, které navigují evaluaci v oblasti hodnocení **lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ**, jsou následující:

- Jaké bylo očekávání klíčových aktérů od Lokálního partnerství?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí proces přípravy SPSZ?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí podporu poskytovanou ASZ? Jak spolupracují?
- Jaké hlavní úsilí nyní vyvíjí obec v oblasti přístupu k sociální problematice a sociálnímu vyloučení?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí celkovou užitečnost SPSZ?
- Podařilo se zachytit všechny relevantní aktéry a zahrnout je do spolupráce?
- Měla jejich spolupráce efekt ve smyslu nových projektů nebo zvýšení kapacity již existujících?
- Je spolupráce udržitelná do budoucna?

Analytická část (kap. 6 – Hlavní zjištění) je členěna dle jednotlivých evaluačních kritérií, kde v jednotlivých podkapitolách evaluace usiluje o zodpovězení otázek uvedených výše.

4.2 Limity evaluace

Evaluace dopadů spolupráce ASZ a obcí se sociálně vyloučenými lokalitami naráží na několik zásadních limitů. Některé z nich jsou obecnými metodologickými problémy evaluace sociálních jevů, jiné se týkají specifik práce ASZ.

Specifickými omezeními vyplývajícími z povahy ASZ jako organizace a její činnosti, která byla zmíněna již v kapitole 2, je zejména rozpor mezi tím, že **primární cílovou skupinou ASZ je obec a místní institucionální aktéři**, avšak zvolená evaluační metoda šetří dopady intervencí na sociálně vyloučené osoby, které jsou pro ASZ sekundární, tedy nikoliv bezprostřední, cílovou skupinou. Již z tohoto východiska vyplývá, že činnost ASZ může mít pouze **zprostředkovaný vliv na vznik dopadů** v sociálně vyloučených lokalitách. Zásadní roli v jejich uskutečnění má aktivita místních aktérů, kterou může ASZ podpořit, nemůže ji však zastoupit.

Problémem pro aplikaci dopadové evaluace je rovněž skutečnost, že strategické plány sociálního začleňování mnohdy nejsou vytvořeny ve vhodné logické struktuře, která by implikovala očekávané dopady. S tím souvisí také omezený rozsah **sběru potřebných dat a průběžného monitoringu výstupů** a informací pro hodnocení změn stavu sociálního vyloučení či postupu průběhu sociální integrace. Současně platí, že konkrétně v Žatci jsou veškeré projekty podpořené z Operačního programu Zaměstnanost a realizované v rámci KPSVL přibližně ve 2/3 až 3/4 svého běhu, což prakticky znemožňuje vyhodnocení dosažení konkrétních dopadů. Reálně je tak možné se zabývat jednak potenciálem dosažení těchto dopadů a jednak definicí možných bariér bránících jejich dosažení a – v části věnované závěrům a doporučením – také způsobům, jimiž je možné tyto bariéry eliminovat.

Zároveň musíme vzít úvahu také komplexní povahu sociálního problému, jímž je sociální vyloučení. Do jeho vývoje, stejně jako obecně do vývoje společnosti, silně **intervenuje velké množství vnějších faktorů**, které ASZ, ale ani obce a jejich obyvatelé nemohou nijak ovlivnit. K vnějším intervenujícím faktorům můžeme přiřadit i **systémové nastavení** jednotlivých politik státu, které determinuje možnosti řešení různých aspektů sociálního vyloučení. Další důležitou skutečností, kterou musíme mít na mysli při hodnocení spolupráce obcí s ASZ, je to, že

integrační procesy jsou dlouhodobé povahy a jejich výsledky se projevují až po delší době, od intervencí tedy nelze očekávat okamžitý dopad a změny v sociálně vyloučených lokalitách.

Jiný limit prováděné evaluace představuje **nedostatek dostupných relevantních dat** takřka ve všech oblastech intervencí, a to především dat vztažených k malým územním jednotkám a k identifikovaným sociálně vyloučeným lokalitám. Data, která jsou poskytována místními aktéry, pak mívají různou strukturu, obsah i validitu. Navíc je obvykle nelze ověřit z jiných zdrojů.

S ohledem na uvedená obecná i specifická metodologická omezení je při evaluaci kladen důraz na **kvalitativní zkoumání**, které umožní podat hlubší kontextuální hodnocení dopadů intervencí a vytvořit co nejuvěrnější obraz stavu lokality.

4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ

Po provedení několika pilotních evaluací se ukázalo, že komplexní evaluace, tj. evaluace dopadů všech realizovaných cílů a opatření SPSZ, je kapacitně náročná a tato náročnost s velikostí města obvykle stoupá. Zároveň opatření v některých tematických oblastech mají menší rozsah a záběr a jejich vliv na celkovou situaci v dané oblasti je menší a zároveň předvídatelný i bez podrobné evaluace. Proto evaluační tým po diskuzi s řídicím orgánem projektu OPZ přistoupil k tematickému zúžení každé evaluace. Evaluační zprávy jsou proto zaměřeny na zhodnocení několika vybraných oblastí definovaných v SPSZ na základě tematických oblastí řešených Agenturou pro sociální začleňování. Při výběru této oblasti je přihlédnuto ke specifickým evaluované lokality – rozsahu opatření tematické oblasti v dané lokalitě a rozsahu naplněných opatření, dalšímu plánovanému zaměření obce v oblasti sociálního začleňování i k zajištění pestrosti evaluovaných témat napříč lokalitami. Na základě těchto měřítek byly ve městě Žatec vybrány pro evaluaci oblasti zadluženosti, zaměstnanosti a prevence. V SPSZ byly zároveň jasně definovány klíčové problémy lokality. Tato evaluace se tak speciálně zaměřuje jednak na verifikaci trvání konkrétních problémů a jednak na míru jejich eliminace prostřednictvím nastavených opatření.

5 Evaluované priority a cíle SPSZ

Následující tabulka 1 se věnuje přehledu plnění cílů SPSZ 2020–2022 na základě tematického zúžení na oblasti zadlužení, zaměstnanosti a prevence. Tabulka uvádí, které ze specifických cílů byly naplněny, a dále popisuje, do jaké míry, popř. jakým způsobem k tomuto naplnění došlo. Vzhledem k termínu realizace této evaluační zprávy dochází též k vyhodnocení potenciálu budoucího naplnění daných cílů.

Tabulka 1: Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení

Oblast II: Zadlužení

2. Priorita	Snižování předluženosti obyvatel
2.1 Obecný cíl ²²	Od roku 2020 je zahájen rozvoj systematické práce v předcházení a řešení dluhů včetně mapování potřebných skupin a síťování místních aktérů
2.1.1 Opatření	Od června roku 2020 je zahájeno průběžné mapování dluhové problematiky a zahájena tvorba sítě všech relevantních aktérů za účelem fungování dluhové platformy Indikátory: ✓ 1 síť spolupracujících subjektů s nastaveným systémem spolupráce (dluhová platforma)
2.1.2 Opatření	Od září roku 2020 je průběžně realizováno 7 setkání dluhové platformy Indikátory: ✓ 7 setkání dluhové platformy Již proběhlo 6 setkání dluhové platformy (4 prezenčně a 2 on-line). Garant opatření předpokládá uskutečnění i 7. setkání, a tím kompletní naplnění indikátoru.
2.1.3 Opatření	Od roku 2021 funguje dluhová poradna s akreditací, která podpoří prostřednictvím podání oddlužení 5 osob Indikátory: ✓ 1 registrovaná dluhová poradna ✓ 5 podaných oddlužení Dosud bylo podáno 12 návrhů na oddlužení pro 14 osob (2 manželské páry) a další 4 návrhy byly rozpracovány.
2.1.4 Opatření	Od června roku 2020 je zahájena osvěta v rámci prevence zadlužení zaměřené na dluhovou gramotnost a související problémy s dluhy, a do konce roku 2022 je realizováno 7 osvětových akcí Indikátory: ✓ 7 osvětových akcí ✓ 3 tištěné vzdělávací materiály Osvětových akcí zatím proběhlo 6 a v plánu je splnění i 7. Vzdělávací materiály byly zhotoveny 2 a rovněž se počítá s dokončením i 3.
2.1.5 Opatření	Od června roku 2020 do konce roku 2022 proběhne 5 vzdělávacích kurzů v rozsahu 12 hodin Indikátory: ✓ 5 vzdělávacích akcí Vzdělávací akce byly dosud uspořádány 4 a v plánu je též konání 5. akce.
2.1.6 Opatření	Do konce roku 2022 řeší své dluhy 184 osob

²² Veškeré aktuální údaje uvedené k opatřením z prioritní oblasti Zadlužení, tedy opatřeními 2.1.1–2.1.6 byly poskytnuty přímo vedoucí dluhové poradny Sociálního centra pro rodinu, z. ú., a současně garantkou projektu a jsou platné k 11. listopadu 2021.

	<p>Indikátory: ✓ 184 podpořených osob</p> <p>Prostřednictvím SCR bylo podpořeno již 139 klientů, tzn. přibližně 8 klientů měsíčně (od 1. června 2020). Bude-li toto tempo dodrženo, měl by projekt k 30. červnu 2022, kdy má končit, podpořit nejméně 203 klientů. Také zde je tedy realistické předpokládat naplnění indikátoru.</p>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
Ano	Vzhledem k tomu, že vyhodnocení naplnění opatření stanovených v prioritní oblasti Zadlužení je přibližně ve 3/4 běhu pro tuto oblast stěžejního projektu Žatec bez dluhů realizovaného organizací Sociální centrum pro rodinu, z. ú., nelze tato opatření označit za stoprocentně naplněná. Dosavadní průběh projektu nicméně nasvědčuje, že veškeré avizované indikátory budou naplněny na 100 %, což bylo u některých z nich potvrzeno také vedoucí poradny. V případě opatření 2.1.3 již došlo k přesažení indikátoru a jeví se jako pravděpodobné, že k přesažení dojde též u opatření 2.1.6. Tuto prioritní oblast je tedy možné hodnotit jako splněnou.

Oblast III: Zaměstnanost

3. Priorita	Zvýšení zaměstnanosti osob ze sociálně znevýhodněného prostředí
3.1 Obecný cíl	Od září roku 2020 je zaveden systém dostupného zaměstnávání včetně tréninkových pracovních míst
3.1.1 Opatření	<p>Do konce roku 2022 bude podpořeno 24 osob v rámci tréninkových pracovních míst zejména v oblasti gastronomického podnikání</p> <p>Indikátory: X 24 podpořených osob</p> <p>Opatření 3.1.1–3.1.3 měla být realizována prostřednictvím projektu organizace Prometheus Effect, o. p. s., jenž ovšem nebyl podpořen.</p>
3.1.2 Opatření	<p>Od září roku 2020 je zahájena spolupráce sociální firmy s místními vzdělavateli a zaměstnavateli zejména v oblasti gastronomického podnikání a provozních služeb</p> <p>Indikátory: X zahájení spolupráce</p>
3.1.3 Opatření	<p>Do konce roku 2022 projde vzdělávacími aktivitami 18 osob</p> <p>Indikátory: X 18 podpořených osob</p>
3.1.4 Opatření ²³	<p>Do konce roku 2022 bude podpořeno 25 osob v rámci tréninkových pracovních míst</p> <p>Indikátory: ✓ 25 podpořených osob</p> <p>Tréninkovým pracovním místem bylo dosud (za 14 měsíců běhu projektu) podpořeno 20 osob. Je tedy oprávněné předpokládat, že během zbylých sedmi měsíců trvání projektu (zakončení je plánováno na 30. června 2022) dojde k naplnění a pravděpodobně též přesažení stanoveného indikátoru. Tento předpoklad byl potvrzen také garantkou projektu.</p>
3.1.5 Opatření	Do konce roku 2022 podpoří pracovní terapeut 25 osob

²³ Veškeré aktuální údaje uvedené k opatřením 3.1.4 a 3.1.5 byly poskytnuty přímo vedoucí garantkou příslušného projektu z organizace K srdci klíč, o. p. s., a jsou platné k 25. listopadu 2021.

	<p>Indikátory: ✓ 25 podpořených osob</p> <p>Pracovním terapeutem bylo zatím podpořeno 34 osob. Indikátor tak již byl přesažen o 36 % a je pravděpodobné, že tato procentuální míra do konce projektu ještě naroste.</p>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
Částečně	Z prioritní oblasti Zaměstnanost bude naplněno pouze 40 % opatření (za předpokladu, že reálně dojde k předpokládané plné saturaci opatření 3.1.4). Konkrétně se jedná výhradně o opatření řešená projektem Tréninková pracovní místa Žatec organizace K srdci klíč, o. p. s. K provedení zbylých opatření nebylo přistoupeno z důvodu nepodpoření druhého projektu z oblasti zaměstnanosti, který k podpoře přihlašovala organizace Prometheus Effect, o. p. s. Zástupce Odboru sociálních věcí města Žatce však potvrdil, že město chce podobné projekty podporovat i v budoucnu. Nelze tedy vyloučit, že podobný projekt bude realizován v dohledné době.

Oblast V: Prevence

5. Priorita	Prevence rizikového chování a prevence kriminality
5.1 Obecný cíl	Prevence rizikového chování a systematická práce s dětmi a mládeží
5.1.1 Opatření	<p>Od roku 2020 funguje ve městě Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež v kapacitě 20 uživatelů, které do konce roku 2022 podpoří 90 osob</p> <p>Indikátory: ✓ 90 podpořených osob ✓ 1 NZDM</p> <p>Počtu podpořených osob již bylo dle vyjádření zástupce Charity Most dosaženo ke konci roku 2021.</p>
5.2 Obecný cíl	Do roku 2022 dojde k zajištění podmínek pro efektivní využití veřejných prostor pro trávení volného času dětí a mládeže
5.2.1 Opatření	<p>Do konce roku 2020 dojde ke zhodnocení stavu všech stávajících hřišť ve městě</p> <p>Indikátory: X zpráva o stavu</p> <p>Komplexní zpráva o stavu dětských hřišť nebyla vytvořena. V lokalitě nicméně probíhá dílčí mapování stavu realizované zástupci ASZ a Městského úřadu. Na přelomu let 2021 a 2022 byl stanoven datový model pasportizace a domluven obsah zprávy o stavu dětských hřišť a postup jejího vypracování.</p>
5.2.2 Opatření	<p>Do konce roku 2021 budou zrevitalizována 2 hřiště s ohledem na potřeby volnočasového vyžití dětí a mládeže ve věku 8 let</p> <p>Indikátory: X 2 zrevitalizovaná hřiště</p> <p>K revitalizaci hřišť dosud nebylo – i vzhledem k absenci splněného opatření 5.2.1 – přistoupeno. Dle dostupných informací by k revitalizaci přinejmenším jednoho hřiště mělo dojít v průběhu roku 2022.</p>
5.3 Obecný cíl	Do roku 2021 bude zabezpečena koordinace místních aktérů v oblasti

	<i>bezpečnosti</i>
5.3.1 Opatření	<i>Do roku 2022 bude minimálně dvakrát ročně svolána pracovní skupina k problematice bezpečnosti a jedenkrát ročně proběhne vzdělávací akce k tématu prevence kriminality</i>
	<p>Indikátory: ✓ 2 vzdělávací akce ✓ 4 společná jednání</p> <p><i>Aktivita proběhla v souladu se stanoveným plánem, byť vzdělávací akce proběhly on-line formou vzhledem k přirozeným omezením v důsledku pandemie onemocnění covid-19.</i></p>
5.3.2 Opatření	<i>Do roku 2021 je nastavena jednotná strategie komunikace u místních aktérů v oblasti bezpečnosti a prevence kriminality</i>
	<p>Indikátory: ✓ 1 strategie</p> <p><i>V Žatci probíhá příprava plánu prevence kriminality, jehož součástí má být také jednotná komunikační strategie. Uvedený dokument měl původně vzniknout do konce roku 2021, nakonec byl ale jeho vznik odložen. Novým termínem uvedeným zástupcem města je březen 2022.</i></p>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
Částečně	Jako klíčový prvek v oblasti prevence lokální aktéři hodnotí NZDM, jemuž se již nyní jako jedinému podařilo naplnit stanovené indikátory. K naplnění však má dle vyjádření zodpovědných aktérů dojít také pracovních skupin v oblasti bezpečnosti, vzdělávacích akcí a komunikační strategie. Dosud nebyla vytvořena zpráva o stavu dětských hřišť, byť probíhá průběžný monitoring, a tudíž nemohla být zrevitalizována ani příslušná hřiště.

6 Hlavní zjištění

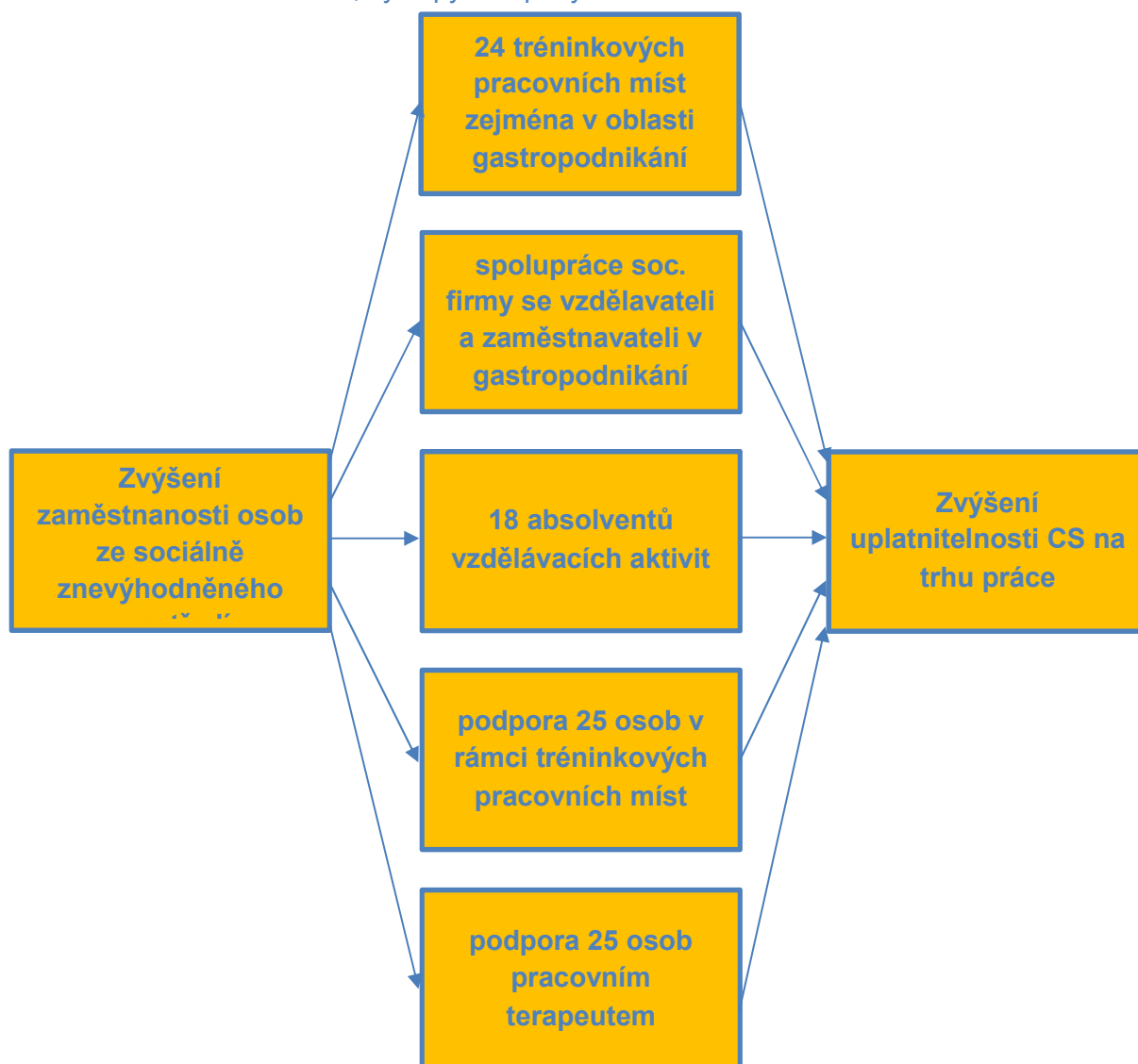
6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení

V SPSZ 2020–2022 nebyly jednoznačně určeny očekávané dopady stanovených priorit a specifických cílů. Při jejich definování tak bylo vycházeno z analytické části SPSZ.²⁴ Kombinace údajů uvedených v analytické části a charakteru specifických cílů z návrhové části SPSZ vyústila ve stanovení následujících dopadů:

- 1) Zvýšení uplatnitelnosti CS na trhu práce
- 2) Snížení zadluženosti a zvýšení ekonomické gramotnosti obyvatel SVL
- 3) Zkvalitnění nabídky volnočasových aktivit pro děti

Propojení cílů definovaných v SPSZ, výstupů (indikátorů) plánovaných opatření a stanovených dopadů lze ilustrovat následujícími schématy:

Schéma 2: Evaluované cíle, výstupy a dopady v oblasti zaměstnanosti

²⁴ Každé opatření formulované v SPSZ má nicméně stanoveno své indikátory naplňování, které fungují podobně jako indikátory projektové logiky. Agentura pro sociální začleňování poté podporuje sledování dopadů realizovaných projektů, byť nebývají bezprostřední součástí SPSZ.

Schéma 3: Evaluované cíle, výstupy a dopady v oblasti zadluženosti

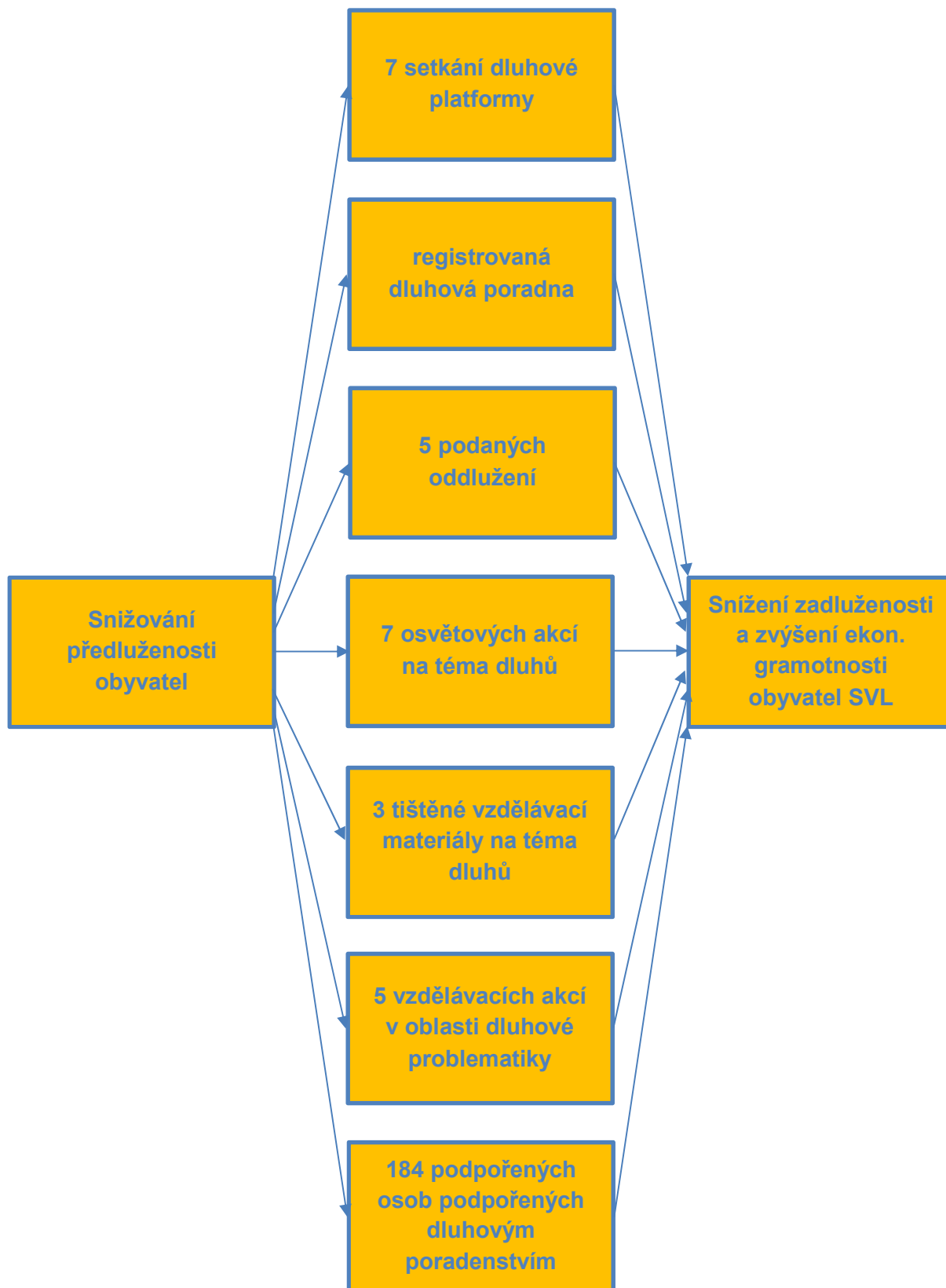

Schéma 4: Evaluované cíle, výstupy a dopady v oblasti prevence

Přehledové tabulky věnované stanoveným prioritám, specifickým cílům a navrhovaným opatřením na základě tematického zúžení nacházející se v kapitole 5 této evaluační zprávy, poukazují na skutečnost, že v nejvyšší míře se v Žatci daří realizovat opatření z prioritní oblasti zaměřené na zadluženost. U prioritní oblasti Prevence je stále řada opatření rozpracována, vzhledem k poměrně vysoké pravděpodobnosti naplnění přinejmenším 60 % (se zpožděním může být naplněno až 100 % opatření) z nich ale bude tato oblast nejspíše saturována více než Zaměstnanost. Zde došlo k provedení pouze dvou opatření z pěti možných (40 %).

Aktéry naplňování opatření uvedených v SPSZ byly nestátní neziskové organizace, příslušné odbory Městského úřadu Žatec a jejich prostřednictvím také další instituce jako městská či státní policie apod. Stávající kapitola evaluační zprávy tedy nabízí popis stěžejních aktérů a jimi poskytovaných služeb včetně popisu výstupů a výsledků, k nimž v důsledku realizace dílčích projektů došlo. Tyto výstupy a výsledky jsou dále zhodnoceny v kontextu jejich očekávaných dopadů.

Tři stanovené předpokládané dopady lze dále podrobněji zhodnotit na základě těchto proměnných:

- 1) Časový horizont trvání uskutečněných dopadů (krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé dopady)
- 2) Dopady na konkrétní fragmenty cílové skupiny osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených (rozdíly v dopadech na věkové, etnické, genderové či jiné skupiny osob)
- 3) Kauzalita realizovaných opatření a dosažených změn
- 4) Přítomnost nezamýšlených dopadů provedených opatření (pozitivních i negativních)
- 5) Vliv ostatních faktorů na dosažení cílů

Tabulka 2: Přehled evaluovaných projektů OPZ a jejich realizátorů

Projekt	Realizátor	Termín realizace	Reg. číslo
Žatec bez dluhů	Sociální centrum pro rodinu, z. ú.	1. 6. 2020– 30. 6. 2022	CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0016 499
Podpora pozitivního rozvoje dospívajících osob	Charita Most	1. 1. 2021– 30. 11. 2022	CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0016 630
Tréninková pracovní místa Žatec	K srdci klíč, o. p. s.	1. 9. 2020– 30. 6. 2022	CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0016 626

Sociální centrum pro rodinu, z. ú.

Sociální centrum pro rodinu je nezisková organizace s desetiletou historií. Ačkoliv samotné SCR vzniklo až v roce 2017, jeho předchůdce, jímž bylo Sociální centrum Sedmikráska, působilo na místním trhu sociálních služeb již od roku 2011. Organizace se zabývá pomocí k plnohodnotnému prožití všech fází života jednotlivce a jeho rodiny, prohlubování mezigeneračního života, činností s dětmi, dospělými, rodiči, prarodiči a náhradními rodiči. Zaměřuje se na poradenské a vzdělávací služby v oblasti mezilidských vztahů a doprovázení pěstounských rodin. Dluhové poradenství poskytuje SCR od roku 2018 v rámci své občanské poradny. V letech 2018 a 2019 tvořily osoby se zájmem řešit dluhovou problematiku přibližně čtvrtinu všech klientů poradny. Rok nato, i díky projektu Žatec bez dluhů, už zájemci o pomoc při řešení problémů spojených s dluhy představovali 40 % všech klientů.²⁵

²⁵ Zdroj údajů: Výroční zprávy organizace z let 2017–2020.

Projekt **Žatec bez dluhů** (reg. č. CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0016499), lokálními aktéry běžně nazýván jako „dluhová poradna“, reaguje na problém zadluženosti obyvatel města Žatec. Nabízí komplexní řešení v oblasti dluhové problematiky prostřednictvím odborného poradenství včetně možnosti podání návrhu na oddlužení. Dále se zaměřuje na potřebu zvyšování dluhové a finanční gramotnosti osob z regionu Žatec. Projekt se skládá ze čtyř klíčových aktivit, jimiž jsou rozšíření dluhového poradenství vč. podávání insolvenčních návrhů (KA 01), vznik dluhové platformy (KA 02), kurzy zaměřené na zvýšení dluhové a finanční gramotnosti (KA 03) a osvětová aktivita určená pro osoby z CS (KA 04).

Jak je zřejmé z vyhodnocení naplnění opatření v kapitole 5 této evaluační zprávy, dluhové poradně se daří plnit veškeré stanovené indikátory. Části z nich bylo úspěšně dosaženo už v polovině projektu (např. počtu podaných návrhů na oddlužení). Důvodem je mj. konzistentní zájem o danou službu, neboť žatecká poradna je pouze jednou ze dvou v okrese Louny (druhá se nachází právě v Lounech a dle vyjádření jednoho z lokálních aktérů je na hranici kapacit), je tedy zjevné, že zde dochází k převisu poptávky po dluhovém poradenství nad jeho nabídkou. Současně projekt v Žatci podporuje velmi širokou cílovou skupinu, která se neskládá pouze z osob ohrožených sociálním vyloučením, ale též ze zástupců majoritních obyvatel města. Dle vyjádření vedoucí poradny nicméně i přes široký věkový rozsah podporovaných osob 15–65 let naráží na limit v podobě horní věkové hranice, neboť mnozí senioři se do potíží s dluhy dostanou až po dosažení důchodového věku, tedy ve věku 65 a více let.

Rozsah práce s jednotlivými klienty se různí. Některým jsou pouze nabízeny možnosti řešení jejich potíží, u jiných je prováděno mapování situace či jednání s exekutory. Ne všichni klienti ale mají tzv. „hnací motor“ pro řešení situace, i když už jednou navštíví poradnu. Mezi aktivity služby patří též edukace klientů, aby si zjišťovali více o podmínkách různých úvěrů (existence RPSN a dalších položek navyšujících celkovou cenu úvěru). Prostřednictvím dluhové platformy dochází ke komunikaci s důležitými lokálními aktéry, mezi něž patří například Úřad práce ČR či pojišťovny, ale také lokální zaměstnavatelé.

Charita Most

Oblastí Charita Most, místní pobočka Charity ČR, byla zřízena 17. 3. 2000. V době zpracování této EZ (podzim 2021) působí v devíti různých lokalitách, jimiž jsou Most, Litvínov, Chomutov a Jirkov, Duchcov, Osek, Tanvald, Žatec a Podbořansko, Zákupy a Náhlov. Mezi poskytované služby patří např. odborné sociální poradenství, sociálně aktivizační služby pro rodiče s dětmi nebo terénní sociální a poradenská činnost v komunitách ohrožených sociálním vyloučením. Mostecká Charita též provozuje nízkoprahová zařízení pro děti a mládež v několika lokalitách od roku 2021 včetně Žatce. Organizace v minulosti realizovala či stále realizuje hned několik projektů podpořených z integrovaného regionálního operačního programu (IROP) nebo OPZ. Mezi takovéto projekty patří Centrum sociální pomoci, Pomoc chomutovským občanům nebo Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi v Jirkově.

Projekt mostecké charity s názvem **Podpora pozitivního rozvoje dospívajících osob** (reg. č. CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0016630) se zaměřuje na cílovou skupinu dospívajících a mladých dospělých na území města Žatce, s níž dosud nebylo systematicky pracováno. K podpoře CS dochází prostřednictvím čtyř klíčových aktivit, které vedou k rozvoji dovedností, soběstačnosti, vlastní ekonomické aktivitě a uvědomělosti, čímž přispívají ke zmírnění sociálního vyloučení. Konkrétními klíčovými aktivitami jsou Nízkoprahové zařízení pro děti

a mládež (KA 01), Ochutnávka pracovní aktivit (KA 02), Klubová setkání mladých rodičů s dětmi (KA 03) a tematické workshopy (KA 04).

Napříč lokálními aktéry panuje konsenzus o NZDM coby nejdůležitější pomocné službě poskytované aktuálně v Žatci. Vyzdvihován je zejména její znatelný přínos pro trávení volného času dětí a mladistvých ve městě. NZDM dle jejich slov jednoznačně „vyplnilo díru na trhu“. Viz také vyjádření jednoho z lokálních aktérů: „*Spousta dětí vnímá NZDM jako prostor, kde se mohou nejenom schovat, ale kde se k nim chovají přívětivě. Je to pro ně místo, kde jimi nikdo neopovrhne, nikdo je nepoučuje, mají tam prostor sdílet, co je trápí.*“ V příslušném projektu již byly také naplněny veškeré stanovené indikátory, byť začal se zpožděním až 1. ledna 2021. Vedoucí NZDM při rozhovoru nicméně připustila, že i přes splnění nezbytného minima podpořených osob zatím příliš nefungují klubová setkání matek s dětmi. Neschází se zde tolik žen, v kolik doufali, a „*nedaří se tedy vytvořit zdravé jádro, aby vznikla správná dynamika*“.

NZDM je určeno pro věkovou skupinu osob od 15 do 26 let. Z dosavadního fungování se ale toto věkové rozpětí ukazuje jako omezující u nižší z hranic, neboť takto mj. dochází k separaci kolektivů ze základních škol, kdy NZDM mohou navštěvovat pouze starší ze spolužáků. S ohledem na potřebnost pracovat preventivně s dětmi už od šesti let tak byly v srpnu 2021 zpracovány žádosti o zařazení sociální služby do základní sítě sociálních služeb Ústeckého kraje a žádost o změnu registrace služby s cílem rozšířit cílovou skupinu NZDM na uživatele ve věku 6–26 let.

Mezi aktivity průběžně realizované jednak v projektu a jednak v samotném centru patří exkurze k místním zaměstnavatelům, kurzy sebeobrany organizované strážníky městské policie či přednášky týkající se prevence sexuálně přenosných chorob prováděné organizací Rozkoš bez rizika. Do NZDM dále docházejí vojáci ze žatecké posádky armády a učí je různou práci v terénu, první pomoc atd. V nízkoprahovém zařízení pak s klienty řešili též problematiku dezinformací týkajících se onemocnění covid-19 a očkování proti němu.

K srdci klíč, o. p. s.

Organizace K srdci klíč, o. p. s. (KSK), byla založena v roce 2005 jako občanské sdružení. K její transformaci na obecně prospěšnou společnost došlo v roce 2014. Již od svého vzniku se služba zaměřuje na pomoc osobám v krizových životních situacích, spojených zejména se ztrátou bydlení a střechy nad hlavou. Od roku 2011 provozuje hned několik registrovaných pobytových sociálních služeb. Organizace působí v několika městech Ústeckého kraje a v hlavním městě Praze. Podporu v podobě tréninkových pracovních míst poskytuje v Mostě, Chomutově a od roku 2020 také v Žatci. Chomutovský projekt přitom je, stejně jako žatecký, financován z Operačního programu Zaměstnanost.

Projekt **Tréninková pracovní místa Žatec** (reg. č. CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0016626) se zaměřuje na podporu osob žijících na území města Žatec, sociálně vyloučených nebo ohrožených v přístupu k zaměstnání. Hlavním cílem projektu je zvýšení zaměstnatelnosti cílové skupiny vedoucí k jejímu uplatnění na volném trhu práce. Mezi další cíle patří aktivizace CS, posílení nebo vytvoření pracovních návyků a podpora a stabilizace při vstupu nebo návratu na trh práce. Projekt se skládá z pěti klíčových aktivit, jimiž jsou oslovení CS a výběr vhodných účastníků (KA 01), asistence pro stabilizaci a zvýšení zaměstnatelnosti CS (KA 02), individuální a skupinové poradenství (KA 03), asistence v terénu (KA 04) a tréninkové pracovní místo (KA 05).

Tréninkovým pracovním místem (TPM) bylo k 25. listopadu 2021 podpořeno 20 účastníků, pracovním terapeutem 34 účastníků a obě formy podpory obdrželo 20 osob. Projektem k totožnému datu úspěšně prošlo šest účastníků. Účast tří osob v projektu byla ukončena předčasně na základě jejich prohřešků (špatná docházka do práce a problémy s alkoholem). V několika individuálních případech jsou již zřejmé též dopady na konkrétní osoby. Jednotkám klientům se totiž podařilo poskytnout podporu i po ukončení tréninkového pracovního místa. Jeden z účastníků obdržel dotované pracovní místo v nemocnici, dvěma bylo umožněno přejít z TPM na hlavní pracovní poměr a setrvat přitom na totožném místě. Jiné formy podpory se týkaly např. zlepšení psychického stavu klienta či pomoci k jeho osamostatnění.

Obecně platí, že stěžejním výstupem projektu je vybudování nebo obnovení pracovních návyků u klientů. Dále pak cílí na zvýšení finanční gramotnosti a vybudování komunikačních dovedností primárně pro komunikaci s budoucími zaměstnavateli. Probíhá také edukace klientů o podmínkách zkušební doby u pracovních smluv, aby se nebáli vyzkoušet si práci např. v „montovně“.²⁶ Vzhledem k většinou nízké kvalifikaci ale klienti nejčastěji provádějí úklidové práce (v nemocnici, domově seniorů apod.) či pomocné práce u technických služeb, na zahradách aj. Projekt je nastaven tak, aby v něm mohly působit matky samoživitelky. Ženy tedy pracují na dohodu o pracovní činnosti (zkrácený úvazek). Ráno stihnou odvést děti do školky/školy, poté přecházejí do práce a následně opět stíhají děti ze školky/školy vyzvednout.

Ve dvou bodech evaluátor identifikuje také možný prostor ke zlepšení chodu projektu. Jednak došlo k podcenění úrovně participace místních zaměstnavatelů a jejich ochoty ke spolupráci (zástupkyně organizace konstatovala, že v Mostu či Chomutově bylo oslovování snazší). Dále potom lokální aktéři postrádají patřičné informace o chodu a výsledcích projektu TPM. Patrně i z tohoto důvodu vnímají projekt jako méně podstatný než předchozí dva.

Dopad 1: Zvýšení uplatnitelnosti CS na trhu práce

Stěžejním subjektem se zodpovědností za naplňování prvního z dopadů je organizace K srdci klíč, o. p. s., podporující cílovou skupinu prostřednictvím projektu Tréninková pracovní místa Žatec. Práce s konkrétními členy cílové skupiny však v Žatci nezřídka probíhá v kooperaci s dalšími subjekty, mezi něž patří mj. Odbor sociálních věcí města či dluhová poradna provozovaná Sociálním centrem pro rodinu. Jak totiž uvedli někteří z lokálních aktérů, u řady klientů není jediným problémem pouhá nezaměstnanost, ale její kombinace se zadlužeností a/nebo bydlením v nevyhovujících podmínkách. Aby tak u těchto osob mohlo dojít ke zvýšení uplatnitelnosti na trhu práce, je nezbytné s nimi často před samotným započnutím spolupráce s organizací K srdci klíč vyřešit zbylé obtíže.

Souhrnně pak evaluační šetření ukazuje, že ke zvyšování uplatnitelnosti cílové skupiny na trhu práce dochází. Ve městě se daří zaznamenávat příklady dobré praxe s osobami, jež se pohybovaly na hranici sociálního vyloučení, a po působení na tréninkovém pracovním místě se jim podařilo nalézt stabilní zaměstnání na otevřeném trhu práce. Působení KSK v Žatci je ovšem ovlivňováno poměrně nízkou znalostí organizace a jejích výsledků ze strany dalších

²⁶ Pracovnice organizace K srdci klíč uvedla, že obtížná uplatnitelnost osob na lokálním trhu práce souvisí se značným množstvím tzv. „montoven“ nacházejících se v okolí Žatce, které mají specifické požadavky na kvalifikaci a pracovní dobu zaměstnanců.

lokálních aktérů. Ta je dle jejich vyjádření způsobena nedostatečnou komunikací výsledků KSK navenek, tedy poněkud zanedbanými aktivitami na poli public relations (PR).

1) Časový horizont trvání uskutečněných dopadů (krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé dopady)

Ačkoliv v Žatci dosud úspěšně prošlo kompletním projektem pouze několik málo klientů, již bylo zaznamenáno jejich uplatnění na otevřeném pracovním trhu. Z této perspektivy je tedy možné konstatovat, že výstupy projektu TPM mohou generovat přinejmenším střednědobé, v některých případech ale také dlouhodobé dopady. Jako klíčový faktor se tak jeví poměr osob, které obdrží kompletní podporu, čímž úspěšně projdou projektem a jsou připraveny k umístění na otevřený pracovní trh.

Dotázaný pracovník organizace i na základě zkušeností subjektu z ostatních měst Ústeckého kraje, zejména pak Mostu či Chomutova, odhaduje, že v projektu je úspěšný přibližně každý třetí klient (při tomto odhadu je brán v potaz poměr klientů, jež úspěšně obdrží kompletní podporu, a získají patřičné kompetence k nalezení a udržení si zaměstnání, vůči všem klientům, s nimiž je na počátku navázána spolupráce). Tentýž pracovník zároveň upozornil, že samotné obdržení kompletní hodinové dotace podpory nemusí automaticky znamenat připravenost klienta pro uplatnění na otevřeném pracovním trhu, neboť *„u části klientů je zjevné, že by vyžadovali delší podporu tréninkovým pracovním místem a pracovním terapeutem, než by si našli stabilní pracovní místo na volném trhu“*.

2) Dopady na konkrétní fragmenty cílové skupiny osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených (rozdíly v dopadech na věkové, etnické, genderové či jiné skupiny osob)

V Žatci dosud nebyla zaznamenána jakákoliv fragmentace cílové skupiny ve vztahu k úspěšnosti v projektu TPM. Proměnnou úspěchu a neúspěchu dle výpovědí lokálních aktérů není často zmiňovaná motivovanost, ale orientace v úskalích spojených s uplatněním na pracovním trhu. Aby tedy jednotliví klienti mohli zvýšit pravděpodobnost svého úspěchu na pracovním trhu, musejí se klienti často – s pomocí služby – zbavit svých překážek, jimiž jsou např. dluhy, negativní zkušenosti z předchozích zaměstnání, neuspokojivá bytová situace nebo skomírající vztahy s dosavadními partnery. Nezbytné je tedy pochopení výčtu možností, jež mají k dispozici.

3) Kauzalita realizovaných opatření a dosažených změn

Jak již bylo uvedeno výše v této kapitole, na zvyšování uplatnitelnosti některých klientů na trhu práce se nezřídka podílí vícero faktorů. Přesto je zřejmé, že za samotným vybudováním pracovních návyků u úspěšných klientů stojí s největší pravděpodobností právě projekt TPM.

4) Přítomnost nezamýšlených dopadů provedených opatření (pozitivních i negativních)

Žádné nezamýšlené dopady – pozitivní ani negativní – spojené se zvyšováním uplatnitelnosti CS na trhu práce v Žatci nebyly zaznamenány.

5) Vliv ostatních faktorů na dosažení cílů

Evaluátor v průběhu evaluačního šetření identifikoval hned několik faktorů nesouvisejících přímo s realizací jednotlivých projektů, které však mají vliv na potíže, s nimiž se potýkají zástupci cílové skupiny osob ohrožených sociálním vyloučením, a které tudíž ovlivňují podobu

podpory poskytované těmto osobám prostřednictvím dílčích subjektů. Tyto faktory jsou přitom společné pro veškeré vyhodnocované dopady.

Prvním z nich je dlouhodobý nedostatek kvalifikovaných pracovníků na Odboru sociálních věcí Městského úřadu Žatce (OSV), kde, jak uvedl jeden z lokálních aktérů, z doby před začátkem pandemie onemocnění covid-19 zůstaly pouze dvě stálé pracovnice. Druhým – situačním – problémem je dramatický nárůst cen energií a vznik tzv. energetické chudoby, který je již údajně patrný na některých klientech místních organizací působících na poli sociálních služeb. Viz vyjádření jednoho z aktérů:

„Myslím si, že přibude rodin, které se dostanou do nějaké nouze. A to rodiny, které jsou mimo vaši cílovou skupinu. Půjde o běžné rodiny, které se do teď pohybovaly na hranici nějakého životního minima, byť chodily do práce a neměly nárok na žádné dávky, ale pohybovaly se prostě těsně na té hranici. Tohle si myslím, že leckteré rodině může klidně zlomit vaz.“

Lokální aktéři potom rovněž očekávají, že s sebou řadu negativních dopadů přinese též pandemie onemocnění covid-19. Kvůli ní podle nich přibude ohrožených dětí, které se dostanou na hranici vypadnutí ze vzdělávacího systému v důsledku ztráty socializačních návyků a omezeného přístupu k distanční výuce. Aktéři též očekávají proměnu spektra klientů sociálních služeb, neboť je patrné, že covid-19 má negativní vliv na psychický stav jednotlivců i celých rodin. V neposlední řadě se potom město potýká s nedostatkem praktických lékařů,²⁷ zejména pak pediatriů. Jeden z lokálních aktérů konstatoval, že v Žatci je 95 % pediatriů v důchodovém věku. Dále zde chybí např. psychiatři a psychologové a terapeuti.

Externím faktorem specifickým pro působení organizace KSK je především nižší ochota zaměstnavatelů ke spolupráci, než s jakou se pracovníci organizace potkali na Mostecku a Chomutovsku. Ta následně komplikuje výkon projektových činností, neboť uplatnění cílové skupiny v rámci tréninkových pracovních míst bývá obtížnější.

Dopad 2: Snížení zadluženosti a zvýšení ekonomické gramotnosti obyvatel SVL

O snižování zadluženosti a zvyšování ekonomické gramotnosti osob ohrožených sociálním vyloučením se v Žatci stará primárně Sociální centrum pro rodinu, z. ú., prostřednictvím jím provozované dluhové poradny a dalších aktivit popsanych výše (KA 02, 03 a 04). Jak je již uvedeno v kapitole 5 výše, podpora poradny byla poskytována v plánovaném rozsahu či plán mírně převyšovala. Z počtu osob, jimž bylo poskytnuto dluhové poradenství, a z počtu podaných návrhů na oddlužení je také možné vyvozovat, že u členů cílové skupiny dochází ke snížení zadluženosti, a tím k částečnému naplňování uvedeného dopadu.

Druhou část dopadu, jíž je zvyšování ekonomické gramotnosti, vzhledem k termínu provedení evaluace a dalších limitů evaluace popsanych v kapitole 4.2 výše, není možné v této evaluační zprávě vyhodnotit. V Žatci nicméně byla realizována celá řada aktivit zaměřených na prevenci zadlužení a zvyšování ekonomické gramotnosti obyvatel města (např. zde probíhá edukace klientů, aby si zjišťovali více o podmínkách různých úvěrů, tzn. vysvětlení existence RPSN

²⁷ Dle informací poskytnutých Odborem sociálních věcí ukončila bez náhrady svoji činnost k 31. 12. 2021 svoji činnost v Žatci další praktická lékařka. Nejbližší praktický lékař nabírající pacienty se tak podle údajů poskytnutých OSV nachází v obci Chbany, přibližně 10 km západně od Žatce.

a dalších položek navyšujících celkovou cenu úvěru), dopad těchto aktivit nicméně není za stávajících podmínek měřitelný.

1) Časový horizont trvání uskutečněných dopadů (krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé dopady)

Jakkoliv není možné v této evaluační zprávě s určitostí konstatovat, zda budou zaznamenány jiné, než-li krátkodobé dopady, je zjevné, že mnohé z opatření směřují k dosahování dlouhodobých či alespoň střednědobých dopadů. Mnohé z těchto aktivit jsou preventivního charakteru. Jedná se například o intenzivní finanční a dluhové kurzy, po nichž je vyšší poptávka, než je možné prostřednictvím poradny uspokojit, dluhovou platformu nebo již zmíněnou edukaci klientů za účelem jejich seznamování s podrobnými podmínkami úvěrů. K pozitivním změnám, jejichž trvanlivost ovšem rovněž nelze hodnotit, dochází též u osob procházejících procesem oddlužení. Přinejmenším u části z nich je ovšem – na základě zkušeností s realizací podobných projektů v odlišných městech – pravděpodobné, že nedojde k recidivě a dopady způsobené příslušnými opatřeními tak budou skutečně dlouhodobé.

Důležitým dílčím dopadem, jemuž nechybí ani trvanlivost, je potom usídlení dluhové poradny (DP) na lokálním trhu sociálních služeb a informovanost cílové skupiny o její působnosti a možnostech řešení vyvstalých problémů. Pracovník poradny takto uvedl, že např. v době lockdownu nařízeného z důvodu pandemie onemocnění covid-19 trávili zaměstnanci poradny značné množství času na telefonu, neboť klienti hojně pokládali různé dotazy a řešili své problémy právě telefonickou formou.

2) Dopady na konkrétní fragmenty cílové skupiny osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených (rozdíly v dopadech na věkové, etnické, genderové či jiné skupiny osob)

V souvislosti s opatřeními na podporu snížení zadluženosti a zvýšení ekonomické gramotnosti obyvatel Žatce bylo evaluátorem identifikováno několik proměnných, jež definují určité fragmenty cílové skupiny, kterým byla žatecká dluhová poradna schopna pomoci ve větší či naopak menší míře. Předně je nezbytné uvést, že ačkoliv byl projekt z perspektivy věku členů CS zaměřen se svojí hranicí 15–65 let zaměřen značně širokospektrálně, na horní věkové hranici narážel na své limity. Do problémů s dluhy se totiž obyvatelé Žatce mnohdy dostávají právě po skončení aktivního pracovního života a vstupu do důchodového věku. Služby dluhové poradny by tak ráda využila „nezanedbatelná skupina seniorů“ (dle vyjádření pracovníka poradny), které ovšem není možné vykazovat v rámci předmětného projektu.

Jednoznačně lépe se potom v poradně daří pracovat se zaměstnanými osobami. Ty DP často navštěvují už motivované buď vlastní iniciativou, nebo zaměstnavatelem, a své problémy řeší za účelem dalšího spokojeného života v Žatci. Zástupci tohoto fragmentu cílové skupiny zároveň často, jak uvedl pracovník SCR, „vědí, co chtějí, a mají představu o tom, čeho by chtěli dosáhnout. Jsou si vědomi svých dluhů, chtějí se jich zbavit a mají zájem o insolvenční“. Na relativně obстойné úrovni se v tomto ohledu daří spolupracovat také se zaměstnavateli, neboť pro jejich mzdové účetní představují zaměstnanci v insolvenční méně pracnou variantu než zaměstnanci, na něž je uvaleno několik exekucí. Současně se díky participaci zaměstnavatelů zvyšuje šance na zaměstnávání zadlužených osob, které v případně insolvence nemusejí odmítat.

3) Kauzalita realizovaných opatření a dosažených změn

Vzhledem ke skutečnosti, že jediná další akreditovaná dluhová poradna v okrese Louny mimo té žatecké se nachází právě v Lounech, lze dosažené změny jednoznačně připsat realizovaným opatřením. Tyto změny přitom nejsou patrné pouze na osobách podpořených samotným dluhovým poradenstvím potažmo pomocí s oddlužením, ale také na dalších členech cílové skupiny i lokálních aktérech. Ti, jak vyplývá z rozhovorů provedených v rámci evaluačního šetření, čerpají užitečné informace z dluhových platform, a sami tak často mohou být nápomocni při řešení tíživé situace vlastních klientů.

4) Přítomnost nezamýšlených dopadů provedených opatření (pozitivních i negativních)

Za nezamýšlený dopad projektu je možné označit vzniklou spolupráci se zaměstnavateli ze Žatce a jeho okolí. Ta totiž původně nebyla součástí projektu, byla ovšem tématem jedné z dluhových platform. Této akce se někteří z místních aktérů shodou okolností účastnili, což ve výsledku pramenilo v kooperaci při řešení dluhových problémů jejich zaměstnanců. Dluhová poradna má též pozitivní vliv na informovanost občanů ohledně městských poplatků a jejich hrazení. Jeden z lokálních aktérů v tomto ohledu konstatoval, že ačkoliv o to nebylo SCR oficiálně požádáno, začalo občany města seznamovat s novým systémem hrazení odpadů platným od ledna 2021, aby předešlo vzniku jejich dluhu vůči městu.

5) Vliv ostatních faktorů na dosažení cílů

Také pro zaznamenávání cílů a následně též dopadů v oblasti snižování zadluženosti a zvyšování ekonomické gramotnosti platí externí faktory uvedené výše při vyhodnocení prvního z dopadů. K provozování dluhového poradenství v Žatci se však váže také několik faktorů specifických pro tuto oblast.

Významným externím faktorem pro provozování dluhového poradenství je snadná dostupnost půjček v kombinaci s persvazivní či místy až klamavou reklamou, jíž je navíc značné množství, a to nejen v televizi, ale také na různých vývěskách umístěných po Žatci. Pracovník poradny v tomto ohledu dále doplnil, že dochází též k přímému oslovování ze strany bank: *„Ted' tady zrovna byla klientka, která řešila, že ji její bankovní poradkyně v podstatě nutila vzít si půjčku s tím, že už to má předschválené.“* Problematickým faktorem jsou také obtížně dohledatelné a čitelné obchodní podmínky či detaily jednotlivých úvěrů, k jejichž pochopení klientům často chybí patřičné kompetence (k jejichž doplnění poradna směřuje).

Podstatným faktorem je též míra podpory poradny ze strany města. To mu ve svém rozpočtu pro rok 2022 vyčlenilo 564 000 Kč.²⁸ Projekt Žatec bez dluhů má totiž dle plánu končit k 30. červnu 2022 a vzhledem k prodlevě s financováním dalších projektů z Evropského sociálního fondu (ESF), k němuž pravděpodobně dojde až v průběhu roku 2023, reálně hrozilo ukončení činnosti dluhové poradny.

Neméně zásadním faktorem, jež někteří z lokálních aktérů označili za problém celého Ústeckého kraje, je potom nedostatek kvalifikovaného personálu schopného provádět dluhové poradenství.

²⁸ Součástí této finanční podpory je podle informací poskytnutých evaluátorovi OSV též podmínka týkající se ponížení této částky v případě, že SCR nalezne také jiný zdroj financování.

Dopad 3: Zkvalitnění nabídky volnočasových aktivit pro děti

Ke zkvalitnění nabídky volnočasových aktivit směřuje primárně činnost lokální pobočky Charity Most, jež ve městě provozuje nízkoprahové zařízení pro děti a mládež s názvem CoolNa. Podstatnou roli zde však hraje také město Žatec, v jehož kompetenci měla být mj. k totožnému dopadu směřující revitalizace dvou dětských hřišť. Uvážíme-li zhodnocení naplňování jednotlivých opatření v kapitole 5 této EZ, je zřejmé, že k dosahování tohoto dopadu může docházet pouze v limitované míře, neboť aktivity spojené se zkvalitňováním stavu dětských hřišť ve městě dosud nebyly realizovány. Nabídka volnočasových aktivit přesto byla zkvalitněna právě díky chodu NZDM.

To je lokálními aktéry považováno za službu, která byla pro město potřebná již delší dobu. Jak vyplývá z výpovědí vícero lokálních aktérů, NZDM nabízí klientům široké spektrum aktivit, jimiž mohou trávit svůj čas. Patří mezi ně například kurzy sebeobrany, hraní na hudební nástroje, rybaření či správa sociálních sítí. Mnozí z klientů si ale, jak v rozhovoru uvedl pracovník NZDM, chodí především nezávazně popovídat. Z uvedeného je však zřejmé, že nabídka aktivit nízkoprahového zařízení je značně pestrá.

1) Časový horizont trvání uskutečněných dopadů (krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé dopady)

Trvanlivost dopadů není v této fázi realizace projektu možné vyhodnotit. Většina z klientů dle vyjádření zástupce Charity Most navštěvuje nízkoprahové zařízení dlouhodobě, což by mělo zvyšovat jejich šanci na lepší zařazení do většinové společnosti a vybudování takových návyků, které jim umožní budoucí uplatnění, a to především na pracovním trhu. Samotný pracovník NZDM však v rozhovoru připustil, že nelze jasně říci, kolik z klientů si díky navštěvování nízkoprahového zařízení v budoucnu najde práci nebo se jen bude vyhýbat rizikovému způsobu života. Ze současné perspektivy jsou tak dopady služby spíše krátkodobé, úzce související s existencí NZDM.

2) Dopady na konkrétní fragmenty cílové skupiny osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených (rozdíly v dopadech na věkové, etnické, genderové či jiné skupiny osob)

V oblasti fragmentace cílové skupiny bylo v NZDM zaznamenáno několik distinkcí, které jsou ovšem spíše záležitostí určitých trendů než zvýhodnění či znevýhodnění některého z fragmentů CS. Například z hlediska etnicity se v zařízení pohybují nejčastěji skupiny složené jak z romských, tak majoritních obyvatel města. Zástupce mostecké Charity nicméně v rámci evaluačního šetření odhadl, že osoby romské národnosti tvoří přibližně 70 % klientů NZDM.

Z perspektivy věku zařízení údajně nejčastěji navštěvují osoby ve věku cca 15–19 let, mezi nimiž jsou často pouze minimální rozdíly. Klienti starší 20 let většinou již nepřecházejí ve skupinkách, ale preferují individuální formu podpory při řešení svých záležitostí. Mezi řešená témata tak patří např. napsání životopisu nebo rady související s obtížnými životními situacemi.

Dle pohlaví pak zařízení častěji navštěvují mladí muži než ženy. Konkrétní vysvětlení tohoto jevu v NZDM neznají. Zástupce Charity v tomto ohledu uvedl běžnou zkušenost, kdy mladí muži chodí do zařízení primárně hrát počítačové hry, na něž mají vyhrazený limit. Po skončení limitu ale neodcházejí, nýbrž setrvávají a dále provozují společné aktivity jako hraní deskových her, sport apod.

3) Kauzalita realizovaných opatření a dosažených změn

Kauzalitu opatření ve vztahu ke zkvalitnění života cílové skupiny klientů NZDM ve stávající fázi projektu není možné prokázat. Z pohledu města a veřejnosti má však zařízení pozitivní dopad na kumulaci obyvatel na Kruhovém náměstí. Část mladistvých, kteří by za jiných okolností trávili čas právě zde, jak ostatně konstatuje např. shora uvedený Výzkum veřejného prostoru (viz např. kapitola 3.2.2 této EZ), jej poměrně často tráví v NZDM, což přispívá k většímu klidu v dané lokalitě.

4) Přítomnost nezamýšlených dopadů provedených opatření (pozitivních i negativních)

Evaluátor v souvislosti s chodem NZDM identifikoval dva pozitivní nezamýšlené dopady (a žádný negativní). První z nich se týká aktivit zařízení vzhledem k pandemii onemocnění covid-19. V NZDM se tak například nachází nástěnka s aktuálními dezinformacemi kolujícími na internetu k očkování proti této nemoci. Výsledkem je, že dle informací zástupce mostecké charity je více než polovina dětí a mladistvých navštěvujících zařízení očkovaná. Zde je přítom nutné podotknout, že dané osoby se na základě vyjádření pracovníka NZDM nechávají očkovat dobrovolně, primárně s cílem úbytku množství testování PCR či antigenními testy.

Charita most dále v průběhu projektu vyhodnotila potřebu pracovat preventivně s dětmi už od 6 let věku. V srpnu 2021 tak podala žádost o zařazení do základní sítě služeb Ústeckého kraje a žádost o změnu registrace služby zaměřenou právě na rozšíření cílové skupiny na klienty ve věku 6–26 let. Této žádosti nicméně nebylo vyhověno z důvodu uzavřené základní sítě. Předpokladem ovšem je její opětovné podání v průběhu roku 2022.

5) Vliv ostatních faktorů na dosažení cílů

Suverénně nejvýznamnějším externím faktorem ovlivňujícím další chod a aktivity NZDM (kromě faktorů uvedených u dopadu 1 výše), je jednoznačně rozhodnutí o případném zařazení nízkoprahového zařízení do základní sítě sociálních služeb Ústeckého kraje. K tomu i přes optimismus zástupce mostecké Charity²⁹ nedošlo. Situačně tak nelze vyloučit, že bude nezbytné provést transformaci služeb NZDM.

Jiným – neméně důležitým faktorem – je, podobně jako v případě dluhové poradny, též politická podpora ze strany vedení města. Rozhovory provedené v rámci evaluačního šetření nicméně ukazují, že i zde je pokračování NZDM na dobré cestě, neboť pro lokální aktéry je udržení zařízení jednou z priorit v sociální oblasti. Podpora města bude důležitá zejména v posledním měsíci roku 2022, kdy skončí projekt NZDM a než bude moci se začátkem roku 2023 započít nový, bude nezbytné dokrýt jeden měsíc financování služby.³⁰

Posledním externím faktorem identifikovaným evaluátorem je, ostatně jako u mnoha jiných subjektů v Ústeckém kraji, personální obsazení NZDM. Aktuálně (podzim 2021) se zde zaškolují dvě pracovnice a naopak je v NZDM poptávka po zaměstnanci mužského pohlaví, jehož by preferovali klienti z řad mužů za účelem větší shody nad provozovanými činnostmi.

²⁹ V Žatci v nedávné době skončilo několik sociálních služeb, základním argumentem tak byl prostor vzniklý v základní síti.

³⁰ Zástupce OSV uvedl, že město v průběhu roku 2021 neobdrželo od Charity Most žádný oficiální požadavek na podporu z městského rozpočtu.

6.2 Naplňování cílů KPSVL

6.2.1 Adresnost a relevance

Lokální aktéři v rámci provedeného evaluačního šetření označili za stěžejní problém města zadluženost jeho obyvatel. **Vzhledem k realizaci projektu Žatec bez dluhů produkujícího řadu prokazatelných výstupů byla přinejmenším část opatření prováděných ve městě zcela adresná a relevantní.** Což ostatně platí i ve vztahu k provazbě zadluženosti se zaměstnaností (řešené separátním projektem), zmíněné též jedním z lokálních aktérů:

„Zadluženost jde ruku v ruce se zaměstnaností a leckdy je to hodně o tom, že je potřeba ty zaměstnance nebo ty naše klienty informovat o tom, co jim skutečně bude zůstat. Ono pokud jste jako žena s několika dětmi a nikdo vám nevezme bonus na dítě, tak jste schopná si vydělat docela slušné peníze i na tom DPČ, ale když vám to nikdo neřekne a budou vás strašit, že jako budete mít míň, než když jste na sociálních dávkách, no tak samozřejmě ta vaše strategie bude zajistit tu rodinu na těch dávkách.“

Jako druhý ze zásadních problémů města identifikoval evaluátor obchod s chudobou. V tomto ohledu je ovšem nutné konstatovat, že samotné řešení tohoto fenoménu výrazně přesahuje možnosti jak města, tak metodiky KPSVL. **Uvážíme-li potom pouhou problematiku dostupnosti bydlení, zde je možné pozorovat jisté nedostatky na poli ucelenosti řešení.** Ačkoliv totiž organizace Vavřinec, z. s., s podporou města v podobě poskytnutí čtyři městských bytů realizovala projekt Housing first, od řady lokálních aktérů zazníval názor týkající se nedostatečné komplexnosti této formy řešení. Současně daní aktéři vyjadřovali potřebu koncepčního řešení problematiky bydlení ve městě.

6.2.2 Konzistence s potřebami

Z vyjádření lokálních aktérů je patrné, že všechny tři projekty realizované v rámci KPSVL, byly dostupné pro naprostou většinu jejich potenciálních klientů. Z opačné perspektivy pak byl zaznamenán převis poptávky nad nabídkou pouze u dluhové poradny, u níž byli klienti objednávaní s delším časovým odstupem, aby mohly být uspokojeny jejich požadavky. Nicméně např. zástupce nízkoprahového zařízení konstatoval, že i zde se pohybují na hranici kapacit.

U všech tří projektů byly zaznamenány fragmenty CS, které z důvodů nastavení projektu či jiných limitů uvedených v OPZ nemohly být podpořeny. V případě projektu dluhové poradny šlo o osoby ve věku nad 65 let, tedy zpravidla čerstvé důchodce, kteří se dostali do problémů s dluhy právě po konci aktivního pracovního života. U NZDM se potom jednalo o nutnost podpory dětí už od 6 let věku, na níž byly fokusovány Charity Most v průběhu roku 2021, kdy podala jednak návrh na zařazení NZDM do základní sítě sociálních služeb Ústeckého kraje a jednak žádost o změnu registrace s úpravou dolní věkové hranice podpořených osob. Na bariéru v podobě nízké věkové hranice (18 let) narazila též organizace K srdci klíč, jejíž zástupce považuje za důležité podporovat též čerstvé absolventy základních škol. Viz vyjádření níže:

„Leckdy se nám tady objevují ty s dovolením děti, které dokončí základní školu, ale ještě jim není 18, takže nemůžou do standardního pracovního procesu a vlastně takhle zůstanou viset na pracáku. A pak taky ztratí úplně všechny návyky, které do té doby měly.“

Realizované projekty tak byly konzistentní s potřebami většiny členů cílové skupiny osob ohrožených sociálním vyloučením.

V ohledu konzistence s potřebami je namístě poukázat též na spor, jenž v Žatci vznikl v průběhu roku 2021. Ten se týká organizace Žatecký spolek Handicap, z. s., s jehož službami vyjádřilo město nespokojenost. Všechny tři jeho registrované sociální služby³¹ pak byly k 31. 12. 2021 Krajským úřadem vyřazeny ze základní sítě sociálních služeb. Stalo se tak na základě monitoringu provedeného 12. května 2021, v němž žádná ze služeb neobdržela požadovaný minimální počet 49 bodů. Registrace těchto sociálních služeb přesto zůstávají i nadále platné. V době finalizace této evaluační zprávy (začátek roku 2022) se tak dle vyjádření zástupkyně organizace Žatecký spolek Handicap, z. s., čeká na zahájení soudního řízení.

6.2.3 Koordinace

Koordinace lokálních aktérů v Žatci je dle vyjádření všech respondentů evaluačního šetření na vysoké úrovni při řešení naprosté většiny témat týkajících se sociální oblasti.

Důležitou komunikační platformou ve městě je komunitní plánování, v rámci něž se setkávají vedoucí jednotlivých sociálních služeb a dalších institucí. Byť v tomto ohledu jeden z lokálních aktérů konstatoval, že v dostatečné míře není využíván městský komunitní web. Jako neméně podstatná entita pro koordinaci místních aktérů, především pak pro řešení dluhové problematiky, se dle výsledků evaluačního šetření jeví **setkávání dluhové platformy**, na nichž kromě jiného dochází ke společnému řešení předcházení zadlužování obyvatelstva Žatce.

Kladně je – opět ve většině oblastí – hodnocena podpora města, zejména pak jeho Odboru sociálních věcí, a neméně pozitivního hodnocení se od většiny lokálních aktérů dostalo městské policii. Koordinace probíhá jednak mezi realizátory tří projektů realizovaných pod KPSVL (SCR, Charita Most, KSK), kdy např. z organizace K srdci klíč posílá své potenciální klienty, jimž dosud nebylo 18 let „automaticky“ do NZDM a zároveň spolupracuje se SCR na řešení dluhových potíží svých klientů. Dále jsou využívány i mnohé jiné subjekty, mezi něž patří OSPOD, Armáda ČR, Romea, Člověk v tísni apod.

Oblast, v níž lokální aktéři spatřují koordinační rezervy, se týká celého sektoru bydlení. Zde nenaplníuje svůj potenciál jednak spolupráce jednotlivých neziskových a ostatních organizací a jednak zde bylo zmiňováno nejasné působení a podpora města v tomto sektoru.

Jako nespolupracující a nejevící zájem o spolupráci naopak někteří z lokálních aktérů označili shora uvedený Žatecký spolek Handicap, jehož případ je ale v kontextu města zjevně ojedinělý.

6.2.4 Synergie na úrovni opatření

Jak je již zřejmé z popisu věnovaného koordinaci opatření, přinejmenším ta spadající pod tematické zúžení SPSZ, byla zcela synergická. Jednotliví aktéři spolupracovali nad konkrétními klienty, aby docházelo k maximalizaci jejich podpory. Žádný nedostatek v tomto ohledu nebyl zaznamenán. Naopak někteří z lokálních aktérů v průběhu provedených rozhovorů zmiňovali, že se v současné době (podzim 2021) již zjišťují potřeby i dalších subjektů, aby do budoucna co nejlépe nastavili své projekty.

³¹ Odborné sociální poradenství, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením a terénní programy.

Dle zástupce OSV nicméně k určitému nedostatku v synergie opatření uvedených v SPSZ došlo. Problémem byla nedostatečná specifikace odpovědnosti za některá z nastavených opatření, která způsobila, že tato opatření byla de facto nevymahatelná.

6.2.5 Udržitelnost

Lokální aktéři se shodují, že dvěma stěžejními faktory pro udržitelnost zaznamenaných výstupů jsou finanční podpora a personální kapacity. V ohledu finanční podpory bude pro všechny tři realizátory projektů podpořených z OPZ klíčové zejména „dokrytí“ výdajů ve zbytku roku 2022. Zdánlivě nejméně obtížnou úlohou toto bude pro Charitu Most, jejíž projekt Podpora pozitivního rozvoje dospívajících osob končí až k 30. 11. 2022, zatímco projekty SCR a KSK mají být dle původního plánu ukončeny už k 30. 6. 2022. Zásadní proměnou tak pro všechny tři projekty bude primárně míra finančních prostředků, které jim bude moci ze svého rozpočtu poskytnout město Žatec.

S finanční situací je pak úzce spojena stránka personálního obsazení jednotlivých služeb. Nedostatek kvalifikovaného personálu v sociálních službách je dle respondentů evaluačního šetření problémem celého Ústeckého kraje, právě vzhledem k možnému výpadku financování se ale v některých případech obávají i ztráty stávajících proškolených zaměstnanců. Zástupce dluhové poradny například uvedl:

„Pokud neseženeme peníze a bude tu nějaké vakuum, já se obávám, že nám zaměstnanci utečou někam jinam. Velký problém to bude zejména pro dluhovou poradnu, protože po lidech, který uměj oddlužení, je velká poptávka. A jestliže se ten člověk bude moct uživit někde jinde, těžko se sem potom bude vracet.“

Všechny tři organizace by pak rády navázaly na své dosavadní působení ve městě a počítají s podáním projektových žádostí do nového programu OPZ+ pro programové období let 2021–2027. KSK se chce se v případě pokračování zaměřit také na podporu osob mladších 18 let, případně na spolupráci s jinou organizací při podpoře této skupiny osob. SCR by potom rádo rozšířilo své preventivní aktivity a poskytovalo intenzivnější osvětu obyvatelům Žatce, mj. ve formě finančních a dluhových kurzů, po nichž je dlouhodobě značná poptávka. Charita Most pak, jak již bylo uvedeno výše v kapitole 6.1 této EZ, plánuje zařazení do základní sítě sociálních služeb ÚLK a rozšíření věkové skupiny podporovaných osob na rozmezí od 6 do 26 let. K tomu ale s největší pravděpodobností nedojde dříve než v roce 2023.

V ohledu udržitelnosti dopadů jsou zatím první identifikovatelné změny u tréninkových pracovních míst (výše zmiňovaná úspěšnost přibližně 33 %) a dluhové poradny (počet podaných insolvenčních návrhů a počet podpořených klientů). Potenciál dosahovat dlouhodobějších výsledků má nepochybně též projekt Charity Most, zde by však vzhledem k povaze činnosti především NZDM bylo nutné vyhodnocovat dopady s odstupem několika let od ukončení projektu.

6.3 Spolupráce aktérů a ASZ

Spolupráce Agentury pro sociální začleňování s městem Žatec byla lokálními aktéry hodnocena jednoznačně kladně. Mezi konkrétními pozitivy přítomnosti Agentury figurovaly například jistota metodické podpory, pomoc při identifikaci a řešení nejpálčivějších problémů města a pochopitelně též její pomoc při zprostředkování finanční podpory z ESF. Přínos ASZ pro lokalitu je možné vystihnout vyjádřením jednoho z lokálních aktérů:

„Díky spolupráci s Agenturou jsme se dostali k lidem, prostředkům i dalším věcem, které by pro nás bylo obtížné získat vlastními silami. Takže je to o tom, že jsme dostali kontakty. Prostřednictvím Agentury jsme se také poznali s mnoha odborníky, díky kterým jsme se něco naučili.“

Někteří z aktérů zmiňovali též benefit přítomnosti Agentury v podobě role mediátora s politickým vedením města. Zde je však možné nalézt také určitý nedostatek v podobě poměrně úzkého okruhu osob z řad zastupitelů a radních obeznámených s významem, funkcí a možnostmi ASZ. Několik z aktérů v rámci evaluačního šetření dále formulovalo potřebu větší mediace ASZ v lokalitě, především s orientací na dosažené výsledky.

Nutno též doplnit, že působení ASZ v Žatci bylo ovlivněno i předčasným ukončením spolupráce s nedalekým Mostem, k němuž došlo primárně z důvodu nesouhlasu Agentury s výstavbou tzv. kontejnerového bydlení na mosteckém sídlišti Chanov, a jemu předcházející vypovězení memoranda o spolupráci ze strany Ústeckého kraje. Právě z Mostu se dle vyjádření řady lokálních aktérů snášely na adresu Agentury mnohé negativní ohlasy, které tak nyní utvářejí nedílňý doprovodný jev přítomnosti ASZ v Žatci.

Kromě Agentury celkově byla jednoznačně pozitivně hodnocena lokální konzultantka pro Žatec. Oceňován byl zejména její trvalý zájem o dění v lokalitě a o potřeby jednotlivých aktérů a jejich organizací, stejně jako častá přítomnost LK ve městě. Jako velmi podstatná byla aktéry zdůrazňována též její role propojovacího článku mezi vedením města a zástupci participujících organizací. Jeden z lokálních aktérů na její adresu mj. poznamenal: *„Díky lokální konzultantce se ve městě podařilo nastartovat spoustu věcí, které do té doby nešly.“*

Existence Strategického plánu sociálního začleňování města Žatec pro období 2020–2022 jakožto prvního dokumentu svého druhu vytvořeného v Žatci je rovněž vnímána pozitivně. Opatření v něm uvedená podle lokálních aktérů odpovídala potřebám oblasti, dokument tak byl zcela relevantní. Podobně jako v mnoha jiných městech však byl většinou z aktérů využit převážně pro tvorbu projektových žádostí o podporu z OPZ či jiných programů.

Nedostatkem spojeným s SPSZ, uvedeným již výše v kapitole 6.2.4, je potom nízká vymahatelnost některých opatření, jež v době tvorby Strategického plánu nebyla přiřazena konkrétní osobě či specifické instituci. Jako příklad takového opatření uvedl jeden z lokálních aktérů analýzu bydlení, kterou se dosud nepodařilo a pravděpodobně ani nepodaří zrealizovat, protože se k ní dle slov příslušného aktéra *„nikdo nehlásí“*. Z evaluačního šetření pak souhrnně vyplývá, že někteří lokální aktéři, především z řad politických představitelů města, nepovažují SPSZ za dostatečně závazný dokument, a tudíž není na jeho naplňování vyvíjen odpovídající tlak.

Na setkání lokálního partnerství byli dle respondentů šetření zváni všichni relevantní aktéři a většina z nich se jich také účastnila. Mnozí z nich přitom v tomto ohledu stavěli na dobrých vztazích vybudovaných z komunitního plánování. Zpravidla mezi účastníky figurovali i někteří zastupitelé města. Jejich účast ale byla – i vzhledem k výše uvedenému – lokálními aktéry hodnocena jako spíše symbolická a část aktérů potom hovořila o jejich minimálním zájmu o problematiku sociálního začleňování a prevence sociálního vyloučení.

Závěrem shrnutí silných a slabých stránek lokálního partnerství v Žatci:

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ASZ si ve městě vybuodovala postavení jako spolehlivý poskytovatel podpory. ▪ Kompetentní a pohotová lokální konzultantka sloužící jako propojovací článek mezi organizacemi a vedením města. ▪ Zástupci většiny sociálních služeb spolu udržují dlouhodobě dobré vztahy vzniklé v rámci komunitního plánování. ▪ V dosavadním SPSZ byla řešena většina palčivých problémů města. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Špatná pověst ASZ v nedalekém Mostě i v celém Ústeckém kraji. ▪ Nízké povědomí některých městských zastupitelů o působnosti ASZ a problematice sociálního začleňování. ▪ V SPSZ nebyla v odpovídající míře uložena odpovědnost za plnění stanovených opatření konkrétním osobám či institucím. ▪ Rezervy v mediaci výstupů Agentury i jednotlivých organizací, aby s nimi bylo obeznámeno jednak městské zastupitelstvo a jednak širší veřejnost.

7 Závěry evaluace a doporučení

Na základě provedené evaluace je možné konstatovat, že **Strategický plán sociálního začleňování města Žatec pro období 2020–2022 si kladl realistické a splnitelné cíle.** U některých z nich ovšem nebyly konkrétně definovány osoby či instituce zodpovědné za jejich realizaci, k níž pak mj. i z tohoto důvodu nebylo přistoupeno. Tato opatření se ale povětšinou netýkala oblastí, jež byly součástí tematického zúžení předkládané Evaluační zprávy (zadlužení, zaměstnanost a prevence), nýbrž zpravidla oblasti bydlení.

Jak dále ukazují zjištění plynoucí z provedené evaluace, **problematika bydlení celkově je v současné době nejpodstatnějším bodem k řešení v rámci prevence sociálního vyloučení.** Ve městě sice funguje projekt Housing First, ale není začleněn do koncepce sociálního bydlení, která by ve městě tuto otázku řešila komplexně a systémově. Taková koncepce zde totiž dosud stále neexistuje a její absence je lokálními aktéry vnímána jako problematická. Právě **chybějící strategické ukotvení bytové politiky** včetně plánu rozvoje městského bytového fondu či podmínek pro přidělování městských bytů **se jeví jako jeden ze zásadních nedostatků města.** Situaci na poli bydlení rovněž komplikuje působení spekulantů s nemovitostmi, tedy tzv. obchod s chudobou, který je navíc některými z lokálních aktérů poněkud bagatelizován.

Z vyhodnocovaných oblastí se v Žatci v nejvyšší míře daří realizovat opatření z prioritní oblasti zaměřené na zadluženost. U prioritní oblasti Prevence je stále řada opatření rozpracována, vzhledem k poměrně vysoké pravděpodobnosti naplnění minimálně 60 % z nich (se zpožděním může dojít k naplnění až 100 %) ale bude tato oblast nejspíše satureována více než Zaměstnanost. Zde došlo k provedení pouze dvou opatření z pěti možných (40 %).

Ve městě dále dochází k zaznamenání všech tří evaluátorem stanovených dopadů, jimiž jsou zvýšení uplatnitelnosti CS na trhu práce, snížení zadluženosti a zvýšení ekonomické gramotnosti obyvatel SVL a zkvalitnění nabídky volnočasových aktivit pro děti. Nejvíce patrné jsou dosud první dva z těchto dopadů, neboť zde projekty vykazují konkrétní výstupy pro členy cílové skupiny (u dluhové poradny jde o podané oddlužovací návrhy, u tréninkových pracovních míst potom o úspěšné zakončení podpory pracovním místem a terapeutem). V případě zkvalitnění nabídky volnočasových aktivit, pro niž je klíčový zejména provoz nízkoprahového zařízení pro děti a mládež, ve stávající fázi realizace projektu není možné podrobněji popsat rozsah a míru dopadu. Ta bude pravděpodobně měřitelná až s odstupem několika let od ukončení podpory konkrétních klientů.

U všech dopadů shodně platí, že mají potenciál dlouhého trvání. Jeho reálné dosažení ale pochopitelně výrazně přesahuje hranice této evaluační zprávy. **Po stránce fragmentace cílových skupin jednotlivých projektů byly zaznamenány distinkce spíše marginálního charakteru.** Dluhové poradně se takto daří lépe pracovat se zaměstnanými osobami a nízkoprahové zařízení pak navštěvují častěji mladí muži než dívky. **Kauzalita opatření a změn je ponejvíce patrná a prokazatelná u klientů dluhové poradny. Nezamýšlené dopady byly zaznamenány u projektů Sociálního centra pro rodinu a Charity Most.** V případě prvního z nich jde o rozvoj spolupráce se zaměstnavateli ze Žatce a okolí, u druhého jde potom o pozitivní přínos NZDM při boji s pandemií onemocnění covid-19. **Dosažitelnost dopadů daných projektů pak v Žatci ovlivňuje celá řada ostatních faktorů. Těmi společnými pro všechny projekty jsou například nedostatek kvalifikovaného personálu a vznikající energetická chudoba obyvatel města v důsledku dramatického růstu cen**

energií. Mezi faktory specifické pro dílčí projekty je pak možné zařadit mj. snadnou dostupnost půjček a klamavost reklam u dluhového poradenství nebo možné zařazení do základní sítě sociálních služeb Ústeckého kraje v případě nízkoprahového zařízení.

Opatření hodnocená ve zvoleném tematickém zúžení pak byla zcela adresná a relevantní. Dále byla také konzistentní s potřebami většiny členů cílové skupiny osob ohrožených sociálním vyloučením. Ve všech třech projektech však evaluátor identifikoval bariéry v podobě příliš nízké či vysoké hranice možných podpořených osob. **Koordinace lokálních aktérů pak funguje na vysoké úrovni ve většině oblastí.** Výjimku tvoří bydlení. Synergie na úrovni opatření bylo dosaženo. **Většina služeb i dalších organizací ve městě se doplňuje při řešení potíží konkrétních klientů. Klíčovými aspekty udržitelnosti jsou potom finanční podpora a personální kapacity.** Stěžejní proměnnou pro všechny organizace pak bude vykrytí financování ve zbytku roku 2022 po ukončení projektů (projekty KSK a SCR končí v červnu, projekt Charity Most v listopadu).

Spolupráce s ASZ je ve městě hodnocena jako podnětná a důležitá. Agentura je vnímána jako zodpovědný mentor a pomocník při zprostředkování podpory. Jednoznačně kladně je hodnocena v Žatci působící lokální konzultantka. **Za nedostatek v působení ASZ je možné označit nedostatečnou mediaci jejich výstupů napříč politickým vedením města,** které tak má o možnostech Agentury základní povědomí. Ostatně nedostatečná mediace výsledků není v Žatci problémem pouze ASZ, ale je spojována také v souvislosti s činností dalších organizací. **Málo se dle řady lokálních aktérů ví o výsledcích působení organizace K srdci klíč i Sociálního centra pro rodinu.** Jako nedostatečně využívaný byl popisován též komunitní web města.

Tabulka 3: Doporučení plynoucí z provedené evaluace

Číslo	Závěr	Popis	Doporučení
1. Systémová doporučení			
1.1	V Žatci působí značné množství spekulantů, tedy tzv. obchodníků s chudobou.	Mnohé z bytů ve městě vlastní tři majoritní vlastníci, z nichž pouze jediný je ochotný s městem jednat o případném pronájmu bytů za regulovanou cenu.	Zintenzivnit přípravy diskutovaného zákona o sociálním bydlení. Zvážit veškeré aspekty umožňující provozování byznysu s chudobou.
1.2	Na vysoké zadluženosti obyvatel města má podíl také snadná dostupnost půjček a klamavost či obtížná srozumitelnost jejich podmínek.	Reklama na různé půjčky se hojně vyskytuje nejen v televizi, ale také v ulicích města. Řada poskytovatelů půjček přitom neprovádí hlubší prověřování potenciálních věřitelů (půjčí téměř komukoliv).	Zvážit regulaci reklamy úvěrové služby a zvýšení důrazu na vysvětlování podmínek půjček již v rámci reklamy.
1.3	V Žatci zaznamenávají potíže s ekonomickou stabilitou obyvatel z důvodu zvyšujících se cen energií.	Ačkoliv ceny energií začaly dramaticky růst až na podzim 2021, v Žatci už jsou jejich dopady patrné na mnoha obyvatelích.	Zkoumat dopady zdražování energií a cílové skupiny nejvíce zasažené tímto nárůstem cen.
1.4	Všechny projekty narazily na limitující věkové omezení možných cílových skupin.	Dluhová poradna nemohla podporovat občany ve věku přes 65 let, na tréninkové pracovní místo pak nemohli nastoupit klienti, jimž nebylo 18 let.	Optimálněji nastavovat věková kritéria u uvedených typů projektů, aby mohlo docházet ke komplexnější pomoci.

2. Doporučení pro lokální partnerství			
2.1	Ve městě chybí strategie v oblasti bydlení vč. koncepce rozvoje bytového fondu či podmínek pro poskytování městských bytů.	Neukotvenost oblasti bydlení je zřejmá i z neexistence strategického dokumentu města věnujícího se této problematice. Projekt Housing First tak není součástí žádné strategie a je „vytržený z kontextu“.	Systematicky pracovat na koncepčním ukotvení problematiky bydlení. Provést dosud nevyhotovenou analýzu bydlení a na jejích základech pokračovat dále.
2.2	Dluhová poradna v Žatci je na hranici svých kapacit. Některé klienty tak musí objednávat na pozdější termíny.	Jedná se navíc pouze o jednu ze dvou poraden v okrese Louny (druhá je v Lounech). Z důvodu končícího projektu pak může dojít k omezení rozsahu poskytované podpory.	Stabilizovat žateckou dluhovou poradnu, aby mohla i nadále pokračovat v co největším rozsahu, zvýšit kapacitu dluhových poraden na Žatecku.
2.3	Některé z organizací působících v sociálních službách v Žatci mají nedostatečně řešené PR.	Organizace K srdci klíč i Charita Most byly zmiňovány v souvislosti s nedostatečnou komunikací svých výsledků navenek.	Více se zaměřit na komunikaci výsledků jak občanům města, tak jeho politickým představitelům.
2.4	Odpovědnost za opatření uvedená v SPSZ není dostatečně specificky přiřazena konkrétním osobám či institucím.	Opatření pak nejsou vymahatelná a některá z nich z těchto důvodů nejsou realizována.	V případě návazných dokumentů lépe specifikovat odpovědnost za plnění opatření a na toto plnění následně pečlivě dohlížet.
3. Doporučení pro ASZ			
3.1	Mnozí z představitelů i občanů města mají nízké povědomí o působnosti ASZ i jejích dosažených výsledcích.	Lokální aktéři zmiňovali celkově nízkou znalost možností poskytovaných ASZ ze strany některých městských zastupitelů i řadových občanů.	Lépe komunikovat svoji přítomnost v lokalitě, více se zajímat o názory místních občanů. Připravit např. jednostránkový leták shrnující význam spolupráce s ASZ a její výsledky.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení.....	38
Tabulka 2: Přehled evaluovaných projektů OPZ a jejich realizátorů.....	45
Tabulka 3: Doporučení plynoucí z provedené evaluace.....	61

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel Žatce mezi lety 2011 a 2020	15
Graf 2: Vývoj počtu obyvatel Žatce ve věku 15–64 let mezi lety 2011 a 2020	15
Graf 3: Podíl obyvatel Žatce pobírajících příspěvek na bydlení v letech 2016–2020.....	22
Graf 4: Podíl obyvatel Žatce pobírajících doplatek na bydlení v letech 2016–2020.....	23
Graf 5: Podíl obyvatel Žatce pobírajících příspěvek na živobytí v letech 2016–2020	24
Graf 6: Počet dávek mimořádné okamžité pomoci vyplacených v Žatci v letech 2016–2020	25
Graf 7: Podíl nezaměstnaných osob v Žatci v letech 2016–2020.....	26
Graf 8: Podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob v Žatci v letech 2016–2020	27
Graf 9: Podíl osob Žatce v exekuci	28
Graf 10: Vývoj kriminality v územním odboru Policie ČR Louny v letech 2016–2020	30

Seznam schémat

Schéma 1: Postup při stanovování dopadů intervencí	34
Schéma 2: Evaluované cíle, výstupy a dopady v oblasti zaměstnanosti	42
Schéma 3: Evaluované cíle, výstupy a dopady v oblasti zadluženosti	43
Schéma 4: Evaluované cíle, výstupy a dopady v oblasti prevence	44

Seznam obrázků

Obrázek 1: Administrativní mapa SO ORP Žatec	12
Obrázek 2: Město Žatec na Mapě exekucí	29
Obrázek 3: Mapa kriminality ČR za období červenec 2019 – červen 2020	31

Seznam zdrojů

ASZ, 2019. Vstupní analýza města Žatce.

ASZ, 2020. Strategický plán sociálního začleňování města Žatec 2020–2022.

ASZ, 2021. Tematicko-průřezový výzkum zaměřený na veřejný prostor a SVL.

GAC spol. s r. o. 2015. Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR.

<http://www.chmelarskemuzeum.cz/cz/historie-pestovani.htm>.

<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3363324-ustavni-soud-zrusil-cast-zakona-o-kerou-se-opiraji-bezdoplatkove-zony>.

https://zatecky.denik.cz/zpravy_region/zatec_bufo_uklid_20140627.html.

Index kvality života 2020 sestavovaný projektem Obce v datech a konzultační společností Deloitte - <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/index-kvality-zivota-2020-kde-se-v-cesku-nejlepe-zije/r~82cfd188144811eb8972ac1f6b220ee8/>.

Index kvality života 2020 sestavovaný projektem Obce v datech a konzultační společností Deloitte - <https://www.obcevdtech.cz>.

Interaktivní mapa kvality života vytvořená datovými novináři serveru iRozhlas se sociologem Danielem Prokopem, agenturou Median a Aspen Institutem: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/mapa-kvality-zivota-median-prokop-kscm-spd_1811220600_jab.

Město Žatec, 2015. Strategický plán rozvoje města Žatce 2015–2020.

Štolfová, A., Konečný, P. 2018. ASZ. Rukověť evaluátora.

Ústecký kraj. Zápis z jednání odborné pracovní skupiny (Příloha č. 1). 15. 6. 2021.

Ústecký kraj. Zápis z monitoringu sociální služby; Identifikátor: 8187057 (Příloha č. 2). 12. 5. 2021.

Ústecký kraj. Zápis z monitoringu sociální služby; Identifikátor: 2266383 (Příloha č. 3). 12. 5. 2021.

Ústecký kraj. Zápis z monitoringu sociální služby; Identifikátor: 5355584 (Příloha č. 4). 12. 5. 2021.

Vyhodnocení plnění opatření z SPSZ (interní dokument).

Výroční zpráva Mostecké charity 2020.

Výroční zprávy Sociálního centra pro rodinu.